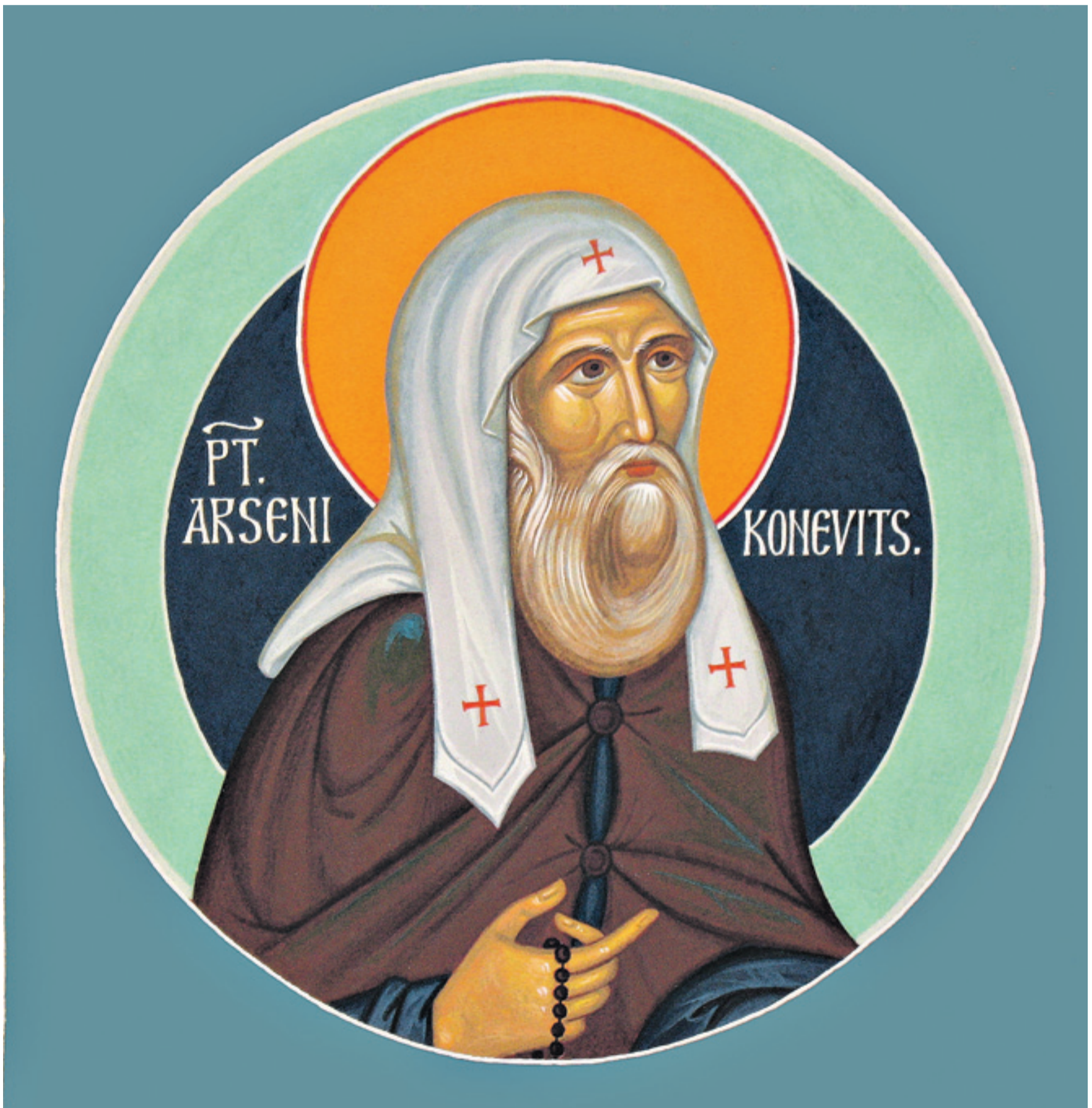

Paimen~Sanomat

Oulun ortodoksisen hiippakunnan seurakuntien tiedotuslehti

Lokakuu 2009 Nro 5 (164)

Karjalan ja Lapin valistajat 30. lokakuuta

Pyhittäjä Arseni Konevitsalainen (k. 1447). Valokuva: Reijo Marjomaa. Kristuksen kirkastumisen kirkko, Kajaani.

Tässä
numerossa:

s. 2
Sydän, sielu
ja mieli

s. 4
Kajaanin kirkko ja
Petros Sasaki

s. 7
Erkki Lumisalmi
60 vuotta

s. 9
Missiotiimi
Tansaniassa

Esipaimenen sana

Muistoa kunnioittaen

Syksy on luonnon talven lepoon vaipumisen aikaa. Sen lyhyitten ja harmaitten päivien jaksoon kuuluu myös vainajien muistaminen. Ortodoksisessa kirkossamme vietetään lokakuun loppupuolella yhteistä vainajien muistopäivää ns. Dimitrin suovattaa. Vainajia muistellaan myös lauantapäivin miltei koko kirkkovuoden. Lauantain muuttuminen maassamme yleiseksi hautauspäiväksi sopii siten yhteen myös kirkon perinteen kanssa.

Karjalan valistajien päivänä luterilaisessa kirkossa vietetään pyhäinpäivää. Käytännössä muisto on muuttunut vainajien päiväksi, siinä muodossa kuin se vastaa luterilaisten opinkäsitystä. Tilasta muistelulle on. Siitä ovat todistuksena lukemattomien kynttilöiden valot pyhäinpäivän hautausmailla.

Suomalaisessa ja sen mukana myös meidän kirkkomme hautauskäytännössä keskeisiksi näkyviksi elementeiksi hautajaisissa ovat muodostuneet sinne tuodut kukkalaitteet ja adressit. Muoviseen taskuun sidotut kukkakauppojen luomat kauniit ja näyttävät kukkateokset laskeaan liikuttuneina muistovärssyjen kera arkulle joko kirkossa tai haudalla. Muistoadresseja taas saattaa hautajaisiin kertyä kymmeniä ehkä satojakin. Ne luetaan muistotilaisuudessa. Niiden yhteydessä toistetaan yhä uudelleen ja uudelleen sanat: Muistoa kunnioittaen.

Haudalta poistuttua kalmistoon jää kukkameren täyttämä kumpu, joka pakkaspäivää seuraavana suojana muuttuu entisten kukkien kummuksi. Adresseja saatetaan surutalossa vielä joskus myöhemmin katsella, mutta useimmiten niiden säilyttäminen aiheuttaa lähinnä päänvaivaa. Kukkakaupoille hautajaiset merkitsevät tärkeää tuloa ja adressien kautta eri rahastot saavat arvokasta tukea. Mutta vainajan muistoa voi kunnioittaa myös muulla ja pysyvämmällä tavalla. Joskus näkee, kuinka kuolinilmoituksissa pyydetään kukkarahojen sijaan muistettavan esim. kirkon korjausrahastoa tai seurakunnan diakoniatyötä.

Tärkeää olisi selvittää ja pohtia, miten vainajan muisto, hänen henkinen ja hengellinen perintönsä tulisi edesmennyttä täältä saatellessa arvokkaalla tavalla esille. Siihen lienee monia mahdollisuuksia. Ruumiinsiunauksen ja haudan lepoon saattamisen yhteydessä toivoisi jäljellejääneiden arvostavan edesmenneen omaa uskonperinnettä. Ortodoksisvainajan oikeus on tulla siunatuksi oman kirkkonsa perinteen mukaan, vaikka se olisikin surijoille outo asia. Vainaja ei voi enää itse puolustaa omia oikeuksiaan.

Joskus voi sattua niin, että hyvinkin vähän aikaa vainajan lähellä ollut henkilö määrää omista henkilökohtaisista näkemyksistään katsoen koko hautajaiset yksityiskohtineen. Suku ja sen perinteet eivät merkitse hänelle mitään. Näissä järjestelytilanteissa tulee helposti riitaa kaikesta, niin arkun avaamisesta kuin siunauspaikasta ja ehkä hautapaikastakin. Kaikesta huolimatta muistotilaisuudessa adresseja luettaessa hoetaan lausetta: Vainajan muistoa kunnioittaen.

Rakkaitten vainajiemme muistoa kunnioitamme parhaiten kunnioittamalla heidän uskon- ja kulttuurin perinnettään. Hautajaisiin liittyvät käytännön asiat hoituvat kauniisti ja kaikessa rauhassa, kun omaiset hyvissä ajoin kuoleman kohdattua ottavat yhteyttä ortodoksisen seurakuntaan. Papeillamme on hyvä käytännön kokemus hautajaisiin liittyvissä asioissa. Näin edesmennyt rakkaamme saatetaan lepoon kaikella arvokkuudella ja todella hänen henkilöään ja muistoaan kunnioittaen.

Panteleimon
Metropoliitta Panteleimon

A word from the Bishop

Autumn is a period of transition of the God's creation into the winter rest. During these short days of gray we also commemorate our beloved dead. In the Orthodox Church the very first remembrance day for those "who has fallen asleep" takes place in the end of October. We used to calling it the Dimitri's Saturday.

Actually the dead are commemorated on every Saturday in the Church. The fact that Saturday has become a common funeral day in Finland is parallel to our tradition.

The best way to respect our dead is to do it according the dead person's own ecclesiastical and cultural tradition. Our clergymen are very capable in helping to organize these matters with reverence and dignity.

... koko sydämestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi

Kristus valtaistuimella. Valokuva: Sonkajärven tsasouna.

Vanha testamentti sai nykyisen muotonsa pääosin 500-200 eKr. ja Uuden testamentin kaanon vahvistettiin Rooman valtakunnan itäisessä kirkossa 300-luvun puolivälissä. Raamattu on kirjoitettu Jumalan inspiroimana lukuisien eri ihmisten toimesta kirjoittajien ollessa luonnollisesti oman aikansa lapsia käyttäen aikansa kieltä ja käsitteitä. Raamatun ja muiden pyhien kirjoitusten kirjoittajien ihmiskäsitys ja tietämystaso tämän puoleisista asioista riippui kulloisenkin historiallisen ajanjakson tiedon tasosta ja kunkin kirjoittajan henkilökohtaisesta opillisesta sivistyksestä. Jokainen ihminen on aina oman aikansa vanki. Tietyiltä osin, ilmiänsultaan, Raamattukin ikuisine totuuksineen on nähtävä myös oman aikansa lapsena.

Kulttuurihistoriallinen näkökulma onkin suorastaan välttämätön edellytys Raamatun sanoman ymmärtämisen kannalta (Kuula et al. Johdatus Raamattuun 2008). Yritän avata muutaman solmun siitä monisyisestä merkitysten ja painotusten vyyhdistä mitä sydämellä, sielulla ja mielellä on Raamatussa ja isien kirjoituksissa sekä antiikin filosofiassa.

Sydän

Antiikin filosofiassa, joka käsitti käytännössä lähes kaiken silloisen 'tieteellisen' tiedon, sydän sinnitteli hyvin pitkään ihmisen henkisenä keskuksena. Luonnontieteellisesti orientoitunut Aristoteleskin (384-322 eKr.) pysyttäytyi tiukasti sydänkeskeisessä näkemyksessä kiistellässään henkisten ominaisuuksien sijaintipaikasta aivokeskeisten filosofien kanssa. Platon (427-347 eKr.) sijoitti ihmisen henkisen keskuksen aivoihin ainoastaan siksi, että aivot ovat ihmisessä lähimpänä taivasta, tuota ikuisten ideoiden tyysijaa. Platonin perusteluissa ei ollut siis pienintäkään sijaa ihmisen anatomialla tai fysiologialla (Istoriija psihologii 1976). Sellaisen argumentoinnin aika koitti vasta lähes 2000 vuotta myöhemmin!

Raamatun 'sydän' ei ole niinkään tunteitten keskus, vaan se on ennen kaikkea ajattelun tyysija (Luuk. 9:47; Luuk. 21:14; Mark. 2:8). Kristus sanoo: "Juuri ihmisen sisältä, sydämeistä, lähtevät pahat ajatukset, ja niiden mukana siveettömyys, varkaudet, murhat, aviorikokset, ahneus, häijyys, vilppi, irstaus, pahansuopuus, herjaus, ylpeys ja uhmamieli" (Mark 7:21). "Ei saastuta ihmistä se, mikä menee suusta sisään, vaan mikä käy suusta ulos, se saastuttaa ihmisen ... Sydämeistä lähtevät pahat ajatukset" (Matt 15:11-19). Makarios Egyptiläinen selittää tätä siten, että sydän

vallitsee koko olemusta, ja kun armo saa valtaansa sydämen kaikki osat, se hallitsee myös kaikkia ajatuksia ja jäseniä. Siellä sijaitsevat näet mieli ja kaikki sielun ajatukset (Filokalia IV 103:3). Myös Pyhän Gregorios Palamaksen mukaan sydän on ajatusten aitta ja ajattelukykyimme kannalta keskeisin ruumiinosa (Filokalia, IV 103:3). Sananlaskuissa kehoitetaan varjelemaan sydäntä, sillä ”mikä on sydämessäsi -siellä on koko elämäsi lähde” (Sananl 4:23). Pyhän Cassianus Roomalaisen mukaan kilvoituselämän tavoite ei voi olla mikään muu kuin sydämen puhdistuminen (Filokalia I s.142).

Gregorios Palamas kirjoittaa kirjeessään nunna Ksenialle, että tunteettomuus, paatumus ja sydämen kovuus syntyvät yleensä mukavuudesta, nautinnosta ja hyvinvoinnista (Filokalia IV 75:33) eikä pahuudesta voi vapautua ilman murtunutta sydäntä johon pidättyväinen ja niukka elämäntapa luo otolliset edellytykset. Gregorios Siinailainen lisää tähän pahuudesta vapautumisen ehtoihin vielä viisaan yksinäisyyden ja täydellisen vaitiolon (Filokalia III 295:104).

Nunna Kristodulin mukaan sydämellä tarkoitetaan Raamatun ja isien kielessä ihmisen olemuksen henkistä keskusta. Kaikkien ihmisen tekojen alku on sydämessä. Sydän on pyhyden läsnäolon ja armon tyssija ja moraalisten tekojen lähde (Aamun Koitto Aamun Koitto 21 ss. 10-13). Psykologisesti ilmaisten Raamatun sydän viittaa yksilön ydinminään, persoonalliseen keskukseen.

Sielu

Jumala on luonut sielun yhdessä ruumiin kanssa omaksi kuvakseen. Sielu tuo ruumiiseen elämän, kasvun, aistimiskyvyn ja uusiutumiskyvyn. Sielu on varustettu tahdolla ja kyvyllä toimia, ja ennen kaikkea se on vapaa. Elävä sielu on luonnoltaan ruumiiton ja näkymätön. Näkymätön ja kaikkien mittalaitteiden saavuttamattomissa oleva sielu peilaa kaiken ymmärryksen ylittävää ja kokemuksen tavoittamattomissa olevaa Isää. Henki on olemuksemme ydinosa, se joka tekee meidät Jumalan kuviksi. Sielu on henkeä ulkonaisempi ihmisluonnon osa. Jumalaa ei koskaan nimitetä sieluksi eikä Kolminaisuuden kolmatta persoonaa Pyhäksi Sieluksi vaan nimenomaan Pyhäksi Hengeksi.

Vanhassa testamentissa käytetty heprean sana 'nefes' on käännetty usein suomeksi sanalla sielu. Sillä

on kuitenkin monia muitakin käännösvastineita: henki, elämä, mieli, halu, itse, olento. Nämä sanat kuvastavat toisaalta nefes-sanan sisältöä, toisaalta sen merkityksen historiallista kehitystä, jonka seuraaminen on hyvin työlästä (Raamatun tietosanasto 2006). Hefrean nefes-sanana on ajateltu merkinneen alkuaan henkitorvea, sitten hengitystä ja elämää, ja lopulta verta, jossa elämänvoiman oletettiin asuvan (5 Moos.12:23). Tavalisimmin 'nefes' merkitsee elävää ja toimivaa olentoa, joko yksilöä tai yhteisöä. Nefes-sanaa käytetään usein myös kuvaamaan tunteiden ja emootioiden tyssijaa. Uudessa testamentissa vastaava kreikan sana on 'psykhe', jolla useimmiten on sama peruseritys kuin heprean nefes-sanalla (ibid.).

Platonin oppi ikuisista ideoista ja kuolemattomasta sielusta ei ole kristinoppia (luotuna sielu on katoavainen) ja tämän kristikunta totesi jo varhain, mutta se ei kuitenkaan estänyt kristittyjä omaksumasta Platonilta ja muilta antiikin Kreikan suurilta filosofeilta tiettyjä ajatuksia. Mistäpä muualta he olisivat 'tieteelliset' näemyksensä ja ideansa voineet omaksuakaan aikana, jolloin kreikkalainen filosofia edusti alansa ehdotonta huippua eivätkä tieteet olleet vielä eriytyneet erillistieteiksi filosofian käsittäessä käytännössä kaiken inhimillisen tiedon.

Kirkkoisien aikaan Platonin sielunoppi oli vallitseva ja tätä myös Filokalian isät pitkälle noudattavat (Filokalia IV s. 355). Platonin mukaan sielu rakentuu haluavasta, kiihottuvasta ja älyllisestä osasta. Haluava osa käsittää vietit ja muita alhaisia haluja kuten rahanhimo. Kiihottuva osa muodostuu voimakkaista tunteista. Älyllinen osa eli järki hallitsee tai ainakin sen tulisi hallita kahta edellistä. Ihmissielu on tahtoa, tunnetta, älyä ja kaikki, mikä liittyy ruumiin aisteihin kuuluu sielun piiriin. Sielun älyllisen osan hyveet ovat järkevyyden, ymmärtävyys ja viisaus, kiihottuvan osan puolestaan rakkaus, siveys ja itsehillintä ja haluavan osan miehuullisuus ja kärsivällisyys.

Mieli

Raamatussa mielellä on olemassa kaksi aspektia. Ensinnäkin mieli (kreikk. nous), joka on eristetty aistimaailmasta ja haluista (Room. 8:7; 12:2), ja mieli (kreikk. dianoia) älynä, järkenä (Matt. 22:37; The Orthodox Study Bible 1993 s. 803). Mieli sanaa käytetään pyhissä kirjoituksis-

sa usein myös synonyymisesti sydämen kanssa.

Pyhän Antonios Suuren topologia, käsitekarta, on selkeä: Ruumiissa on sielu, sielussa mieli, ja mielessä järki (Filokalia I 36:98). Pyhän Maksimos Tunnustajan mukaan ihmisen mieli on pyhä paikka, Jumalan huone (Filokalia II 85:31). Jos kykenemme vilpittömästi ja tulisesti rakastamaan Jumalaa Hän ottaa ikään kuin vastalähjana asuinsijakseen sielumme. Yllä olevan jaottelun mukaan mieli on siis sielussa. Käsitteenä mieli on älyllisesti painottunut. Mielellä korostetaan Jumalan rakastamista järjen ja tiedon pohjalta. Antonios Suuren mukaan järki on mielen palvelija: mitä mieli tahtoo, sen järki ilmaisee (Filokalia I 37:105) eli mitä mieli tajuaa sen järki pukee sanoiksi.

'Nous' merkityksessä järki tai mieli on myös antiikin tärkeimpiä käsitteitä antaen luonnonilmiölle ja ihmisen käyttäytymiselle ymmärrettävän sisällön, perustan jonka varaan maailman ja elämän ajateltiin rakentuvan. Kristillisessä teologiassa 'nous' on järjestä, hengestä, ajattelukyvyistä ja ymmärryksestä käytetty nimitys. Mieli on se osa sielua, jonka avulla ihminen pääsee Jumalan tuntemiseen ja syvempään tietoon luomakunnasta. Mieli on sielun ikkuna. Mieli saa tietonsa sisäisen kokemuksen ja havaitsemisen eikä järjellä päättelyn kautta (Arkkimandriitta Arseni, Ortodoksinen sanasto 1999 s.197). Tällaisena mieli on häivähdys luomattomasta valosta. Mieli on siis enemmän kuin ulkoisen maailman ymmärtämistä loogis-verbaalisen ajattelukyvyyn avulla. Mieli on itsetajuntaa, hengen itseymmärrystä. Se on intuitiivista, kuvaton ja sanatonta luomattoman valon havainnointia. Mieli sielun valona tulee lähelle sitä, mitä nykypsykologiassa tarkoitetaan itsellä (self), minän sillä osalla joka on tietoinen omasta itsestään. Mieleksi kutsutaan usein myös ajatuksia ja mielteistä koostuvaa toimintaa. Pyhän Gregorios Palamaksen mukaan mieli on koko sitä toimintaa ylläpitävä voima, jota Raamatussa kutsutaan sydämeksi (Filokalia IV 117:3).

Mielen voidaan siis ajatella olevan sielun valo kun taas järki (logos) on sielun silmät. Mielen tulisi valppaasti valokilan lailla tutkia sielun syövereitä paljastaen armotta sielun silmille kaikki saatanan juonet ilmenevät ne sitten syntisinä mielikuvina, fantasiaoina tai jäsentyneimpinä kielikuvina. Taistelussa sydämen ja mielen puhtaudesta tarvitsemme hengellistä valppautta (nepsis) ja hengellistä arvostelukykyä

(diakrasis) (kts. esim. Filokalia IV s. 350). Mieli ei käy taistelua itse asioita tai niiden mielikuvia vastaan, vaan ainoastaan mielikuviin liittyviä himoja vastaan (Pyhä Maksimos Tunnustaja, Filokalia II 108:40).

Sielun vartijan tehtävästä mieli suoriutuu Pyhän Maksimos Tunnustajan mukaan kolmen neuvonantajansa ja esimiehensä avulla. Ensimmäinen näistä on ymmärrys, josta syntyy hengelliseen tietoon perustuva usko. Toinen on kaipuu, josta kumpuaa rakkaus Jumalaan. Kolmas on into, jonka avulla mieli kiinnittyy lujasti Jumalaan. Nämä kolme voimaa on jokaisella ihmismielellä apunaan sekä pahan tuhoamisessa että hyveen hankkimisessa ja vaalimisessa (Filokalia II 189:153).

Isien mukaan himottomuus (kreikk. apatheia) on tila ja päämäärä, johon kaikkien kristittyjen olisi pyrittävä. Mieli on himoton, kun se hallitsee synnillisiä halujaan ja on kohonnut sekä murheen että ilon yläpuolelle. Himoton mieli ei Niketas Stithatolaisen mukaan synkkene katkerisakaan koettelemuksissa, eikä menestyksen myötä ratkea hillittömään riemuun (Filokalia III 166:92). Himottomuus on näin ollen olemista ilon ja murheen tuolla puolella. Pyhittäjä Thalassios Afrikkalainen vertaa pöyhkeää mieltä vedetömään pilveen, jota turhamaisuuden ja ylpeyden tuulet ajelevat sinne tänne (Filokalia II 242:26).

Raamattu ja filokalian isät ovat sitoutuneet vahvasti ihmisen terveyden ja tasapainon selittämiseksi psykosomaattiseen ajatusmalliin eli käsitukseen, että mieli on ruumiin herra. Eikä mielen tule tyytyä olemaan pelkästään isäntä ruumiille, vaan sen pitäisi aktiivisesti pyrkiä kääntymään pois materiaalisesta maailmasta kohti immateriaalista ikuista todellisuutta. Pyhä Antonios Suuri asettaa mielen tehtäväksi sielun pelastamisen opettamalla sitä rakastamaan ikuisia, katoamattomia ja aineettomia arvoja (Filokalia I 35:94). Aineellisen maailman ongelmat ratkaistaan rationaalista järkeä käyttäen, mutta hengellinen maailma on irrationaalinen ja siellä liikuttaessa kompassina on usko ja intuitio. Mieli vieraantuu maallisesta vasta kun se katkaisee kokonaan yhteytensä aisteihin (Filokalia II 226:51) sillä aistien kautta ihmismieli hajaantuu itsensä ulkopuolelle (Nunna Kristoduli, Filokalia I s. 52).

Nunna Kristoduli korostaa kirkkosiin tukeutuen, että Jumalan kuvaksi luodun ihmisen mieli on luonnostaan

valoisa. Himot peittävät tämän valon, mutta kun mieli alkaa puhdistautua, se alkaa jälleen loistaa, niin että mieli itsekin sen havaitsee (Filokalia II s. 233 alaviite). Mikään muu hyve ei voi tuottaa himottomuutta paitsi rakkaus, sillä ”rakkaus on lain täyttymys”. Sisäinen ihmistemme päivä päivästä uudistuu rakkautta maistamalla, ja vasta rakkauten täydellisyydessä se löytää oman täyttymyksensä (Autuas Diadokhos, Filokalia I 323:89). Pyhittäjä Thalassios Afrikkalaisen mukaan mieli viisauden janossaan aloittaa etsimisen uskosta ja erinäisten välvaiheiden jälkeen päätyy lopussa jälleen uskoon, nyt kuitenkin sen täydellisempään muotoon (Filokalia II 246:78). Näin ollen mielen kehitys on spiraali, jota myöten mieli kurottautuu yhä korkeammalle kulkien uskosta uskoon. Useimmalle lukijalle tällainen oman uskon kehityskaari, jossa palataan yhä uudelleen lähtökohtaan lienee hyvinkin tuttu. On kuitenkin muistettava, ettemme koskaan palaa samojen kysymysten pariin aivan samanlaisina, vaan aina ainakin vähän kokeneempina. Samaan jokeen ei voi koskaan astua kahta kertaa.

Rakastaa koko persoonallanne

Raamatun ihmiskäsitys on kokonaisvaltainen: ruumista ja sielua ei voi erottaa toisistaan. Sielun pelastus ei tarkoita ihmisen yhden osan, vaan ihmisen koko persoonan pelastumista. Tämä Raamatun näkemys on ikuisesti ajankohtainen. Tieteiden ja tekniikan kehitys tuntuu väijäämättä johtavan yhä pirstaloidumpaan maailmankuvaan ja ihmiskäsitykseen. Nyt on suuri sosiaalinen tilaus Raamatun kokonaisvaltaiselle ihmiskäsitykselle kaikkialla, missä ihminen pyritään aidosti kohtaamaan ja häntä eri tavoin eheyttämään ja auttamaan.

Mieli voi havaintokykynsä avulla saavuttaa kaikki muut hyveet, mutta hengellistä rakkautta se ei voi saavuttaa muuten kuin Pyhän Hengen täyttämänä ja kirkastamana. Rukoilkaamme siis Taivaan Isää, että Hän lähettäisi meille Pyhän Hengen, jotta voisimme Sen avulla karkottaa saatanan sydämeistämme, sielustamme ja mielestämme ja näin sisäisesti puhdistautuneena rakastaa Jumalaa ja lähimmäisiämme koko persoonallamme, tunteella ja järjellä ja tahdolla.

Veli Matti Heikkilä

Apulaispiispa Paavali vihki Kajaanin ortodoksisen kirkon tehtäväänsä 14. marraskuuta 1959. Vihkiminen tapahtui päivänä, jolloin tuli kuluneeksi 600 vuotta merkittävän esipaimenen ja teologin, pyhän Gregorios Palamaksen, kuolemasta. Keskuspyhäkön muistopäiväksi valittiin Kristuksen kirkastumisen juhla, jota vietetään 6. elokuuta.

Ajatus kirkon seinämaalauksista syntyi vuonna 1986 japanilaisen ikonimaalarin Petros Sasaki (k.1999) suunnittelella Sotkamon ortodoksisen kirkon ikonostaasia. Taustalla oli Sasaki ja isä Pentti Hakkarainen jo 1960-luvulla syntynyt ystävyys. Yhteinen idea Kajaanin freskomaalauksista alkoi toteutua vuonna 1986, kun Kajaanin seurakunnan kiinteistölautakunta esitti 25 000 markan määrärahaa kirkon alttariosan seinämaalauksiin vuodelle 1987. Hankkeen aloittamista voidaan pitää merkittävänä läpimurtona, sillä ikoni- ja seinämaalauksen tuntemus ja arvostus oli vielä tuolloin vähäistä Kainuun ortodoksisen keskuudessa.

Maalaukset alkavat apsiksesta

Alttariapsiksen ensimmäiset al secco-tekniikalla tehdyt seinämaalaukset valmistuivat vuonna 1988. Ne olivat Kristuksen kirkastuminen, apostolien ryhmä sekä kirkkoisät Johannes Krysostomos, Basileios Suuri, Atanasios Aleksandrialainen ja Gregorios Teologi.

Heidän alapuolelleen on maalattu alttaripöytä, jonka päällä olevalla diskoksella eli ehtoollislautasella lepää Kristus-lapsi, Immanuel. Aihe viittaa pyhään eukaristiaan, ehtoolliseen, jossa Kristus itse on sekä uhraaja että uhrattava. Maalauksen alttaripöydän alle on kuvattu juhla liina, joka on koristeltu viikinkiaiheisin ornamentein.

Apsiksen seinämaalauksen valmistuttua kirkon sisustusta alettiin muuttaa vastaamaan paremmin bysanttilaista tyyliä, joka oli asetettu kirkon uudistustöiden esteettiseksi ihanteeksi.

Seinämaalaukset julistavat hiljaisuutta

Vuonna 1991 valmistuivat apsiksen yläpuoliseen seinään puolikaaren muotoon tehdyt maalaukset. Niiden aiheina ovat Jumalansynnyttäjän ilmestys, pohjoisseinällä pyhä Simeon Uusteologi ja Aabrahamin uhri sekä eteläseinällä pyhä Gregorios Palamas ja

Kajaanin Kristuksen kirkastumisen kirkko 50 vuotta Petros Sasakiin suurtyö

Kristuksen kirkastumisen kirkko, Kajaani. Kuva: Reijo Marjomaa.

Palava pensas.

Seinämaalauksen aihe on valittu juuri Kajaanin kirkkoa varten. Simeon Uusteologi ja Gregorios Palamas liittyvät Taborin vuorella tapahtuneeseen Kristuksen kirkastumiseen (Matt. 17:1-9), jolle Kajaanin kirkko on pyhitetty. Molemmat pyhät ovat keskeisiä hahmoja bysanttilaista ortodoksia keskiajalla elähdyttäneessä hesykastisessa mystiikassa, joka tavoitteli kokemusta Taborilla nähdystä jumalallisesta, "luomattomasta" valkeudesta.

Kuolema keskeyttää mestarin työn

Sasakiin työn seuraava vaihe oli uusi ikonostaasi, joka toteutettiin 500-luvun bysanttilaiseen tyyliin. Sen suunnittelu alkoi syksyllä 1992. Ikonostaasin kuva-aiheet vasemmalta lukien ovat Lasaruksen herättäminen kuolleista, enkelten kokous (pohjoisovessa) ja Nikoia eli Jumalansynnyttäjä valtaistuimella. Pyhässä portissa on vasemmalla ylienkele Gabriel ja evankelistat Matteus ja Markus sekä oikealla Jumalanäiti ja evankelistat Johannes ja Luukas. Pyhän portin oikealla puolella on Kristus valtaistuimella, Kristus apostolien keskellä (eteläovessa) ja laittimmaisena oikealla tempelijuhlan ikoni, Kristuksen kirkastuminen.

Petros Sasaki aloitti ikonostaasin yläpuolella kirkkosalin puolella olevien seinäpintojen maalaamisen vuonna 1996, mutta vaikea sairaus keskeytti työn. Hän kuitenkin jatkoi

maalaamista vuonna 1997 aina kuolemaansa asti 1999. Vuonna 1997 syntyivät Kristuksen syntymää ja ylösnousemista esittävät maalaukset. Solean päällä olevaan kattoon Sasaki maalasi samana vuonna joukon pyhiä, jotka mainitaan jumalanpalvelusten loppusuunnauksissa: Sergei ja Herman Valamolaiset, Arseni Konevitsalainen, Aleksanteri Syväriläinen, Trifon Petsamolainen, Herman Alaskalainen, Tihon Zadonskilainen ja Serafim Sarovilainen.

Solean eteläpuoleiseen seinään on kuvattu vanhurskaat Sakarias ja Elisabet sekä Jumalan Karitsa. Pohjoispuoleisella seinällä ovat Herran esivanhemmat Joakim ja Anna sekä ristinmuotoinen kastealas ja lähteellä halajava peura (Ps. 42:2), jotka ovat vanhoja kristillisiä kasteaiheita. Alttarin kattomaalaukset valmistuivat vuonna 1998. Alttarin korkeimpaan osaan on maalattu koptilaista ornamenttiikkaa noudatteleva Kuninkaan pojan pidot ja pohjoispuolelle Kaanaan häät. Pohjoisseinän Getsemanen rukous liittyy Kristuksen kärsimyshistoriaan ja kuvaa vaikuttavasti yksinäisyyteen hylätyn jumalihmisen kamppailua. Getsemanen rukouksen yläpuolelle on kuvattu profeetta Jesaja. Eteläseinän aiheena on Viisaat neitsyeet.

Petros Sasaki piirsi viimeiset siveltimenvetonsa Kajaanissa eteläseinän Herran Edelläkävijän ja Kastajan Johannuksen maalaukseen. Maaliskuun 30. päivänä 1999, suurena tiistaina, hänelle avautui ovi siihen

ihmisiä rakastavan Jumalan todellisuuteen, jota hän oli vuosikymmenien ajan kuvannut ikonitaiteessaan.

Kajaanin ortodoksisen kirkon seinämaalaukset ja ikonit muodostavat ehkä taiteellisesti ehyimmän ortodoksisen alttarikonaisuuden Suomessa. Sen hienostunut väripaletti ja syvähenkisyys kumpuavat Petros Sasakiin taiteen rikkaasta maailmasta. Siinä yhdistyvät vaikutteet Bulgarian Sofian Trojana-kirkon keskiaikaisista seinämaalauksista, japanilaisen sommittelun jäljittelemättömästä yksinkertaisuudesta ja keveydestä, koptilaisesta mystiikasta ja pohjois-venäläisestä ikonitaiteesta.

Kepolas jatkaa Sasakiin jäljissä

Petros Sasakiin menehdyttyä vuonna 1999 hänen työtään jatkoi samanhenkinen ikonimaalari, klassista bysanttilaista tyyliä edustava taiteilijaprofessori Alkiviades Kepolas. Sasakiin ja kyproslaisella Kepolaksella on yhteinen taiteellinen esikuva: bysanttilaisen fresko- ja ikonimaalausperinteen elvyttäjä Fotis Kontoglou (k. 1965).

Vuonna 2000 jatkunut kirkkosalin freskomaalaus työ aloitettiin eteläseinästä. Seuraavana kesänä valmistui pohjoisseinä ja sitä seuraavana kesänä kirkon kupoliosa. Viimeisimpään työvaiheeseen kuuluivat kirkon takaosan niin sanotun kuorolehterin katto- ja seinämaalauksen sekä kirkon eteisen ja kirkkosalin

katto-osan maalaaminen. Kirkkosalin kupolin yläosassa on suurenmoinen Kristus Kaikkivaltiaasta esittävä maalaus. Hänen alapuolelleen on kuvattu pyhien enkeleiden, Vanhan testamentin suurten profeettojen ja Herran esivanhempien hahmot.

Kirkkosalin seinien kahdesa ylimmässä kuvatasossa on esitetty Kristuksen pelastushistorian keskeisimmät tapahtumat pyhän perheen Egyptiin pakenemisesta kärsimysviikon tapahtumiin ja Helluntain eli Pyhän Kolminaisuuden juhlaan. Alimmassa kuvatasossa ovat kirkon varhaiskauden suuret hymnografit, esipaimenet, kirkon lähetystyön merkittävimmät kansalliset valistajahahmot ja kirkon elämälle tärkeiden pyhien naisten ryhmä. Heidän joukossaan on muun muassa lahjakas hymnografi, 800-luvulla elänyt pyhä nunna Kassia.

Kirkkosalin eteläosaan on kuvattu Kristuksen läheisyyteen profeetta Jeremia ja enkelihahmot ja kirkkosalin sisääntulon kattoon Kristuksen jäähyväispuheen kohta: "Minä olen viinipuu, te olette oksat" (Joh. 15:5). Kirkon parvekeosan katossa ja seinissä on Neitsyt Marian elämään ja varhaisen kirkon kaste- ja sairaalaperinteeseen liittyviä aiheita sekä monien varhaiskristillisen kauden pyhien kuvia.

Kirkko on terapeutin läsnäolon paikka

Kajaanin Kristuksen kirkastumisen kirkon interiööriin yhtenäistäminen bysanttilaisen kuvaperinteen ja teologian hengessä on tehnyt temppeleistä yhden taiteellisesti merkittävimmistä toisen maailmansodan jälkeen valmistuneista ortodoksista pyhäköistä – eikä ainoastaan Suomessa vaan laajemminkin ajateltuna. Kainuun maakunnassa ortodoksisen hengellisyys-tunnettaisuus ja arvostus on nyt selvästi syvempää kuin 1970-luvulla. Ortodoksinen seurakunta elää maakunnan perusrakenteissa; ei vain kirkollisten juhlien ulkoisissa muodoissa vaan myös keskellä arjen realismia. Ortodoksinen seurakunta on Kajaanissa avoin terapeutin läsnäolon paikka nykykainuulaisille. Monet ovat löytäneet vuosien varrella siitä myös hengellisen kotinsa. Tästä todistavat seurakunnan korkeat kasteluvut, jollaiset ovat erittäin harvinaisia muutovoittoisten ja työikäisiä perheellisiä houkuttelevien kasvukeskusten ulkopuolella.

**Kirkkoherra
Pentti Hakkarainen**

Suomen ekumeenisen neuvoston pääsihteerin, isä Heikki Huttusen ja Pyhien Sergein ja Hermanin Veljeskunnan toiminnanjohtajan Jaana Pössin johtamasta Pyhiinvaellusmatkasta syyskuussa 9.-15.9.2009. Ekumeeniseen patriarkaattiin ja Istanbuliin muodostui unohtumaton kulttuurinen kokemus neljäkymmentuhenkiselle ryhmälle. Oulun ortodoksisen hiippakunnan kirkkoherroista neljälle mahdollistui metropoliitta Panteleimonin siunauksesta matkalle osallistuminen.

Ekumeenisen ryhmän enemmistön muodostivat ortodoksit, mutta mukana oli myös toisen kansankirkon, roomalaiskatolisen kirkon ja vapaakirkon jäseniä. Istanbulin, Euroopan asukasmäärältään suurimman kaupungin, noin kolmetoista miljoonaa asukasta käsittävän valtavan rakennus- ja ihmismassakonaisuuden kristitylle kiinnostavimmat kohteet olivat luonnollisesti Ekumeeninen Patriarkaatti Fenerion-Fanarion, ”majakka”-kaupunginosassa, jossa Ortodoksisen maailman hengellinen keskus on sijainnut vuodesta 1600 alkaen. Bysantin kukistumisen (1453) jälkeisessä turkkilaisvaltan historiassa kysymyksessä on neljäs toimintapaikka.

Kalkedonin synodi (451) määritteli Uuden Rooman Konstantinopolin arkkipiispa aseman yhdenvertaiseksi Vanhan Rooman kanssa. Siksi Konstantinopolin, Uuden Rooman arkkipiispaa alettiin kutsua ekumeeniseksi eli yleismaailmalliseksi patriarkaksi, koska hänen hengelliseen johtoonsa ja ohjaukseensa uskottiin kaikki vakiintuneitten alueitten ulkopuoliset, barbaarimaitten seurakunnat. 1900-luvun onnettomien Kreikan ja Turkin välisten kansannousujen seurauksena Ekumeenisen patriarkaatin hengellisessä johdossa Turkin alueella, lähinnä Konstantinopolin alueella olleita kreikkalaistaustaisia ortodokseja karkotettiin Kreikkaan. Heitä arvioidaan olleen noin puoli-toista miljoonaa ja vastaavasti Kreikka karkotti Turkin alueelle satoja tuhansia islaminuskaisia turkkilaisia. Bysanttilaisen ikoni- ja freskomaalauksen nerokkaan reformaattorin, ikonimaalari ja kirjailija Fotios Kontogloun tausta on juuri näissä kotiseudultaan karkotetuissa kreikkalaisyhteisöissä.

Ekumeenisesta patriarkaatista

Nykyään arviot Konstantinopolin kreikkalaistaustaisten, mutta Turkissa syntyneiden ja Turkin kansalaisuuden omaavien ortodoksien määrästä

Ekumeeninen kulttuurimatka Konstantinopoliin

PSHV:n toiminnanjohtaja Jaana Pössi ojentaa patriarkka Bartolomeokselle tuliaisia Suomesta. keskellä suomen ekumeenisen neuvoston pääsihteerin Heikki Huttunen. Kuva: Yngve Lostedt.

vaihtelevat kahden tuhannen molemmin puolin. Käytännössä Konstantinopolin ekumeenisen patriarkan Bartolomeoksen hengellisessä johdossa olevien ortodoksikristittyjen määrän arvioidaan olevan noin viisi miljoonaa. Suomen ortodoksinen autonominen Arkkipiispakunta muodostaa vähän yli kuudenkymmenen tuhannen ihmisen jäsenistöllään. osasen siinä ortodoksien laumassa, joka koostuu pohjoisen Kreikan, Dodekanesian saariston, Kreetan, Euroopan suurvaltojen Ranskan, Englannin ja Saksan sekä uuden mantereen eli Pohjois- ja Etelä-Amerikan kreikkalaistaustaisista ja ortodoksiseen kirkkoon liittyneistä uusista kirkon jäsenistä.

Ekumeenisen patriarkaatin välittömässä läheisyydessä, Fanarin rinteellä sijaitsevassa Kansakunnan Suuressa koulussa (Megali Sholi tou Genous) ryhmä ei päässyt käymään Ramadan paastokauden vuoksi, mutta saimme vierailu yhdessä kolmesta oppilaitoksesta, jossa nuori englanninkielen lehtori valaisi erinomaisesti Turkin valtion kouluoloja ja opetuksen jäsentymistä valtakunnalliseen koulujärjestelmään. Erillinen uskonnonopetus on jäsennettävä lähinnä kulttuurihistorian yhteyteen ja mm. maantiedon opetus rajautuu lähinnä Turkin oman maan historian käsittelemiseen. Oppilaitosten taloudellinen toimivuus katetaan lähinnä Turkin alueen ulkopuolisten kreikkalaistaustaisten lahjoittajien tai tukiyhdistysten varoilla. Koulujen taso on kuitenkin erinomainen ja niissä opiskelee (ylä-aste/lukio) noin 250 nuorta, joista useimmat haikautuvat opintojensa päätyttyä

ulkomailla, Kreikkaan, läntiseen Eurooppaan tai Uudelle mantereelle.

Patriarkan tapaaminen

Matkan kohokohdiksi muodostuivat vierailut bysanttilaiskauden hienoissa mosaiikkija freskokirkoissa, Ekumeenisen Patriarkaatan Bartolomeoksen virallinen tapaaminen Fanarionissa sekä osallistuminen hänen Panagia Mouhliotissaan (Mongolien Jumalansynnyttäjä) toimittamaansa ehtoopalvelukseen sekä Kunniallisen ja eläväksi tekevän ristin ylentämisen juhlan (14.9.) aamupalvelukseen Suurmarttyyri Georgios Voittajalle pyhitetyssä patriarkaatin pääkirkossa. Kirkkorakennuksen nykyinen asu on vuodelta 1720, mutta tämä kolmilaivainen basilika, joka on ottomaaniajalle luonteenomainen matala kirkkorakennus (Osmanien lainsäädäntö kielsi rakentamista mitään, joka olisi ylittänyt moskeijoiden tai niiden minareettien korkeuden) on valmistunut paljon ennen Patriarkaatin siirtymistä Fanarioniin.

Patriarkaatan Bartolomeoksen vastaanottotilaisuudesta muodostui hyvin koskettava, lämminhenkinen tapahtuma. Pyhiinvaeltajaryhmässä mukana ollut nuori perhe, heidän pieni Gabriel-poikansa ja Nokialla työskentelevän Syyrian Damaskoksessa syntyneen perheen turkkia erinomaisesti puhuneen isän ja patriarkaatan Bartolomeoksen kohtaaminen osoitti, miten hienostuneella, syvähenkisesti nöyryydellä merkittävä kirkonmies kohtaa hänelle tärkeät ihmiset. Kun vuonna 1988 Turkin hallinto myöntyi siihen, että 1940 tuhoutunut hallintorakennus voitiin

jälleenrakentaa hyväntahtoisen kreikkalaisen mesenaatin ansiosta, niin tuossa hetkessä nykyistyivät tämän ortodoksiseen hengelliseen kulttuurikeskukseen suurten esipaimenten jatkumo: 300-luvun Gregorios Teologi, 400-luvun Johannes Krysostomos, 800-luvun hyvin merkittävä Fotios Suuri, 1400-luvun Gennadios Sholarios ja 1900-luvun Meletios IV ja Suomen ortodoksisen kirkon toisen maailmansodan jälkeisen historian suuri henkinen persoonallisuus, Athenagoras.

Patriarkaatan Bartolomeoksen puhe kosketti syvästi meitä kaikkia. Hienostuneen nöyrällä tavalla hän toi esille suomalaisen Eu-komissaarin Olli Rehnin myönteisen panoksen Turkin jäsentämisessä lainsäädöllisesti ja praktisesti yhä kiinteämmin osaksi eurooppalaista yhteisöämme. Hän korosti sitä, miten suurenmoisella tavalla Suomen valtiovalta tukee kumpaakin kansankirkkoamme ja niiden hengelliskulttuurista traditiota.

Ristin juhlan palvelus Pyhän Georgioksen kirkossa osoitti, miten henkevä, syvän kristillisen vakaumuksen täyttämä ihminen johtaa uskovien yhteistä rukousta. Kaikki juhla mahtipontisuus oli poissa ja bysanttilaista kirkkolaulua arvostava rukoilija saattoi aistia, miten syvä hengellinen myönteinen kehitys on havaittavissa juuri vanhan kirkkolaulun kohdalla. Pyhän Georgioksen katedraaliin äsken Roomasta Vatikaanin palauttivat suurten hengellisten opettajien ja esipaimenten, Basileios Suuren ja Johannes Krysostomoksen reliikit ja kirkkosalin eteläisen seinän merkittävin pyhäinjäännös, Jerusalemista tuotu pylvä,

johon sidottuna Kristusta ruoskittiin, Jumalansynnyttäjän Pammakaristos-ikoni ja ennen kaikkea eläväksitekevän ristin esiintuominen ja ylentämisen aamupalveluksen suuren ylistysveisun lopussa jäivät unohtumattomina mieleen.

Koskettavia elämyksiä

Vierailut Hagia Sofiassa ja Khorassa (Vapahtajan kirkko maalla) ja Halkin teologisessa 1840-luvulla perustetussa oppilaitoksessa Prinssi-saarilla palauttivat mieliin vuonna 1966 tapahtuneen pappisseminaarin oppilasryhmän matkan muistot. Tuon merkittävän matkan syvin hetki sisältyi patriarka Athenagoraksen tapaamiseen Fanarionissa, joka tuolloin sijaitti ränsistyneen, slummimaisen kaupunginosan yhteydessä. Juuri Khoran eli Elävien maan kirkon mosaiikit ja freskot tekivät allekirjoitaneeseen unohtumattoman vaikutuksen. Olennaista oli se, miten löysin ensimmäisen kerran elämässäni terapeutti-kuva-aiheet: suurenmoiset mosaiikkikuvat Parantavasta Kristuksesta. Nämä havainnot ja bysanttilaisen kirkkolaulun tavattoman syvä vaikutus nuoren ihmisen musiikinäkemykseen merkitsi aivan uudenlaisen hengellisyyden lähteille astumista.

Isä Heikki Huttusen erinomaiset kohteitten esittelyt, hieno käännytyö palautti mieleen vuoden 1966 matkan, jonka henkisenä johtajana toimi sivistynyt diplomaatti- ja pappisperheen poika, rovasti Aleksanteri Kasanko. Hän oli oman aikansa herkkä, lahjakas ihminen, mutta täysin slaavilaisen tunneilmaston kyllästämä. Ehkä paljossa juuri siksi koin tällä matkalla vuonna 2009, miten kymmene tiedostaa ortodoksisen kulttuurimme varhaisimpia eurooppalaisia juuria on aivan toisella tasolla. Siksi pyhiinvaellusmatkasta nuoruuteni Konstantinopoliin muodostui hienon monikulttuurisen ryhmän ansiosta matka, jossa Bysantti ei ole kadotettu paratiisi ja ihmiskunnan historian mädäntynein ilmaus, kuten Ranskan ja Englannin valistuskauden älyköt, rotusorrosta viisaasti vaienneet mutta sitä taitavasti hyödyntäneet älyköt uskottelivat, vaan ”vihreän patriarkan” ja hänen sivistyneitten humanistiesipaimenesikuviansa ansiosta todellisuutta, jossa patriarkaatan Bartolomeos kuuluu niiden sadan merkittävän aikakautemme vaikuttajan joukkoon, joiden äänellä ja sanomalla on globaali merkitys ja arvopohja.

Isä Pentti Hakkarainen

Vajaan 1200 hengen Lapin ortodoksisen seurakunnan tarkastus toimitettiin elokuun viimeisen viikonvaihteen aikana. Seurakunnan tarkastusta johti metropoliitta Panteleimon. Avustajina toimivat Oulun seurakunnan kirkkoherra Raimo Kiiskinen, kirkkoneuvos Risto Ikäheimo ja kirkon taloudenhoitaja Paavo Kokotti. Tarkastuksen sihteerinä toimi hiippakuntasihteeri Jukka Mäntymäki. Seurakunnan puolelta tarkastuksessa mukana olivat Lapin ortodoksisen seurakunnan kirkkoherra Viatcheslav Skopets ja kanttori Kai Tulehmo, sekä Ivaloon sijoitettu matkapapisto: rovasti Kauko Makkonen ja matkakanttori Erkki Lumisalmi.

Tarkastus juhlien keskellä

Lapin tarkastuksen ajankohta sijoitettiin sekä seurakuntalaisten, että tarkastusseurueen pitkiä välimatkoja ajatellen, kolmen samanaikaisesti vietävän suuren juhlan yhteyteen. Tarkastuksen ajanjaksona vietettiin perinteistä Trifon Petsamolaisen pyhiinvaellusjuhlaa, kolttakansan Inariin asuttamisen 60-vuotismuistoa ja Sevettijärven koulun 60-vuotisjuhlaa.

Tapahtumien päätölaissuudet olivat lauantaina 29.8. Sevettijärvellä. Koulun pihalle oli pystytetty suurtehtä, jossa vietettiin sekä juhraliturgia, että pääjuhla. Tilaisuuden kunniavieraat; Suomen Tasavallan presidentti Tarja Halonen ja arkkipiispa Leo, osallistuivat molempiin tilaisuuksiin.

Pääjuhlan yhteydessä kirjapainoneuvos Seppo Maskonen luovutti Oulu ortodoksisen hiippakunnan säätiön myöntämän tunnustuspalkinnon rehtori Toini Sanilalle, kolttakulttuurin hyväksi tehdystä työstä Sevettijärven koulussa. Pääjuhlaan osallistui 800 - 900 henkilöä. Tapahtumat värityivät voimakkaasti myös tarkastusseurueen ohjelmaa.

Petsamo-sali

Tarkastuksessa eniten herätti keskustelua Lapin seurakunnan keskuspaikan; Rovaniemen virkatalon, vakavat homeongelmat. Sisäilmänäytteissä on ilmennyt, että tiloissa ilmenee terveydelle hengenvaarallisia mikrobeja. Tämän johdosta seurakuntasali ja kirkkoherranvirasto on siirretty evakkoon talon virkatalon ylempiin kerroksiin. Perusteellisten tutkimusten

Lapin seurakunnan tarkastus

Tarkastusseurue Sodankylän ev.lut.seurakunnan vieraana. Vasemmalta: kirkkoherra Viatcheslav Skopets, kanttori Kai Tulehmo, yli diakoni Paavo Kokotti, kirkkoneuvos Risto Ikäheimo, metropoliitta Panteleimon, Sodankylän ev.lut.seurakunnan kirkkoherra Hanna Kuusela ja Oulun kirkkoherra Raimo Kiiskinen. Kuva: Jukka Mäntymäki.

jälkeen seurakunta on hylännyt virkatalon remontointimahdollisuuden ja esittänyt kokonaan uuden virkatalon rakentamista, jonka nimeksi tulisi Petsamo-sali. Metropoliitta on puoltanut suunnitelmaa ja se näyttää kulkevan myötätuulessa. Vaikka seurakunnassa on laadittu hankkeelle rahoitussuunnitelmia, niin kirkkokunnan taloudenhoitaja pyysi ”kääntämään jokaisen kiven”, että kaikki mahdolliset rahoitusmahdollisuudet tulisi kartoitettua. ”Jos halutaan toimia, niin on pakko uudistaa toimitilojamme! Homeongelma siellä on todella paha. Itse sain sieltä heti oireita. Kirkko tukee Petsamo-sali hanketta”, totesi Paavo Kokotti. Lisäksi hän kertoi luottamusmiehille, että Petsamo-salin kustannusarvio on 500 000€, joka on iso raha pienelle seurakunnalle. Tämän vuoksi Lapin seurakunta on anonut kirkolta, että Petsamon luostarin varoja voitaisiin käyttää rakennushankkeeseen. Kirkkokunnan talousvaliokunta on Kokotin mukaan suhtautunut tähän suunnitelmaan myönteisesti. Myös kirkkokunnan puolelta voitaisiin antaa jonkinlaisia taloudellista lisätukea hankkeeseen, kirkkokunnan taloudenhoitaja arvioi. Kirkollishallituksen kansliapäällikkö Risto Ikäheimo muistutti myös siitä, että Petsamo-salin rakennushankkeen toteuttaminen edellyttää lain mukaan avointa tarjouskilpailua.

Kaksi erilaista toimintaa aluetta

Lapin seurakunta jakautuu

kahteen toiminta-alueeseen. Eteläinen alue; tarkoittaen Rovaniemeä ja sen lähialueita, on kirkollisesti vireää. Positiivisena piirteenä korostuu seurakunnassa olevien tukihenkilöiden verkosto, jotka tekevät pyyteetöntä talkootyötä kirkon hyväksi. Tiistaisuratoiminta ja diakoniatyö ovat Rovaniemellä hyvällä mallilla. Myös lapsiin, nuoriin ja maahanmuuttajiin on kiinnitetty huomiota.

Seurakunnan pohjoisalueen tilanne on erilainen. Luottamusmiehiä huoletti jumalanpalveluksissa kävijöiden vähyys. ”Jos Ivalossa käy pääsiäisenä kaksitoista henkeä kirkossa, pappi ja kanttori mukaan lukien, niin jossakin on vikaa”, totesi eräs luottamusmies. Nellimin ja Sevettijärven suunnalla todettiin olevan samansuuntaista kehitystä. Isä Raimo Kiiskinen otti huolenaiheen esille myös seurakuntakokouksessa. ”Jumalanpalveluksia toimitetaan ahkerasti, että tarjontaa on! En moiti, enkä sano mitään pahaa mutta kysyn: olisiko seurakuntalaisten keskellä jossakin, jokin laiskamato olemassa?” Samassa tilaisuudessa metropoliitta Panteleimon jatkoi aiheesta. ”Paikallisten seurakuntalaisten toivoisi muistavan, että matkapapiston palkkaus on heille tehty huomattava uhraus ja panostus kirkon taholta. Papiston pitkät ajomatkat pyhäkköjen jumalanpalveluksiin kysyvät heiltä paljon voimia. Perillä odottava tyhjä ja rukoilijoista tyhjäksi jäävä kirkko ei innosta papistoa työssään.”

Seurakunta sai uuden pyhäkön

Tarkastukseen liittyi useita jumalanpalveluksia ja rukoushetkiä. Näiden joukossa oli eräs, joka toi omalta osaltaan uutta kipinää seurakunnan pohjoisosaan. Inarin kunnan, Keväjärven kylään vuosi sitten valmistuneessa, pyhien Boriksen ja Glebin muistolle pyhitetyssä kotakappelissa järjestettiin tarkastukseen liittyvä pienimuotoinen rukoushetki. Tässä yhteydessä Kolttasiain kannatusyhdistys luovutti tsasonan Lapin seurakunnan käyttöön.

Matkapapisto

Lapin seurakunnan pohjoisalueella toimii kirkollishallituksen palkkaamana matkapapisto. Rovasti Kauko Makkonen ilmoitti tarkastuksessa, että hänen virallinen eläkeikänsä tulee täyteen vuonna 2010. Hänen suunnitelmansa tämän mahdollisuuden osalta ovat vielä auki. Tieto tästä herätti pohjoisalueen luottamusmiehissä tiedustelua siitä, miten papiston saamista jatkossakin Suomen tuntureille turvattaisiin. Kirkon keskushallinnon molemmat edustajat vakuuttivat, että vaikka matkapapiston osalta kirkossa on tapahtumassa järjestelyjä maahanmuuttajatyön suuntaan, niin Ivalon matkapapiston suhteen on tehty periaatepäätös, että se saa olla aloillaan. Siihen ei siis ole tulossa muutoksia. Myös papiston jaksamisesta ja työterveyshuollon järjestämisestä kannettiin huolta. Tähän

kirkkoneuvos vakuutti, että Lapin työntekijöille kuuluvat samat työterveyshuoltoon liittyvät oikeudet, kuin muillekin kirkon työntekijöille.

Seurakunnan talous

Kirkon taloudenhoitaja valotti Lapin seurakunnan taloustilannetta. Hän myös totesi, että se on tällä hetkellä hyvä. Seurakunnan taloudellinen verojakautuma muodostuu siten, että kokonaistalous muodostuu kahdesta osasta: 49% tulee rovaniemeläisiltä, toinen puolikas tulee muualta, joista inarilaisten osuus on 34%. Tämän faktan valossa yli diakoni Kokotti muistutti siitä, että vuosien varrella ilmennyt käsitys siitä, että ”rovaniemeläiset maksaa kaiken”, ei pidä paikkaansa. Seurakunnan pohjoinen osa on talouden kannalta myös merkittävä tekijä.

Metropoliitta Panteleimon uskoo Lapin seurakunnan myönteisiin näkymiin sen molemmissa osissa. Hän myös kehotti seurakuntaa kiinnittämään huomiota muun muassa Lapin matkailuun ja sen tuomiin sisälähetyskellisiin mahdollisuuksiin. Tarkastukseen liittyvässä juhraliturgian saarnassa esipaimen muistutti lisäksi siitä, mikä on vieläkin tärkeämpää kuin ulkoinen seurakuntatarkastus. ”Tärkeää olisi myös sisäisen ihmistemme, sen henkisen ja hengellisen kunnan tarkastus ja suunnan korjaus.”

Jukka Mäntymäki

Mikä on seurakunnan tarkastus?

Suomen ortodoksisen kirkon kirkkojärjestyksen 72 §:ssä todetaan mm. seuraavaa:

- Seurakunnantarkastuksen tarkoituksena on edistää seurakunnan hengellistä elämää, kristillistä kasvatusta sekä hallinnollista ja taloudellista kehitystä.

- Piispan tulee tehdä kokonaistarkastus hiippakuntansa seurakunnassa vähintään joka viides vuosi.

- Seurakunnan kokonaistarkastuksen yhteydessä tulee pitää piispan johdolla seurakuntalaisten kokous sekä seurakunnan työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kokous.

Lapin seurakunnan pohjoisosan matkakanttorina on toiminut 26 vuoden ajan Erkki Lumisalmi. Hänen sukunsa juuret löytyvät Petsamosta mutta itse hän on syntynyt Nellimissä. Erkki-kanttori on siis kolttasaamelainen. Koulunsa hän on käynyt Nellimissä ja Ivalossa, armeijan puolestaan Kajaanissa.

– Nuoruuden vuosina tein monenlaisia töitä. Olin metsä- ja sahatöissä ja mukana rakentamassa maanteitä. Ennen armeijaa tein Ivalossa katutöitä. Ehdinpä olla Kemin yhtiön sahalla ja keskusvarastolla töissä yli viisi vuotta. On ollut mielenkiintoista nähdä ja tehdä muutakin kuin kirkon töitä. Se on ollut hyödyksi.

Sahalta kirkolliselle uralle

– Elettiin vuotta 1977 ja olin Kemi Osakeyhtiössä töissä. Kävin joskus Kemin ortodoksisen kirkon palveluksissa. Siihen aikaan isä Markus Petsalo oli Lapin seurakunnan kirkkoherrana ja kanttorina Sulo Halla. Niillä reissuilla tutustuin siellä myös matkapapiston, joka oli siihen aikaan sijoitettuna Kemiin. Isät Elias Huurainen ja Raimo Kiiskinen olivat silloin matkapappeina. Menin joskus kotiin Nellimiin isä Eliaksen auton kyydissä ja niillä matkoilla pääsin juttelemaan pappien kanssa. Voin sanoa, että pikkuhiljaa papisto ja kanttori saivat houkutelua minut kirkollisiin tehtäviin.

Erkki hakeutui vuonna 1978 pappisseminaarin kanttorikurssille Kuopioon ja valmistui vuonna 1981. Vaimo löytyi Ivalosta ja naimisiin hän meni vuonna 1984, lapsia on kaksi.

– Pappisseminaarissa olo oli mielenkiintoista aikaa, sillä arkkipiispa Paavali vaikutti talossa. Silloin oli paljon piispallisia palveluksia, jotka hän mielestäni toimitti hartaasti. Esipaimen teki minuun suuren vaikutuksen.

Vastavalmistunut kanttori suunnisti koulusta suoraan Mikkelin seurakunnan kanttoriksi. Siellä hän oli neljä kuukautta, jonka jälkeen hän teki samanmittaisen pätkäkanttorin työn Kotkassa. Merikaupungissa ollessaan hän haki Kiuruveden seurakunnan kanttorinvirkaan ja tuli valituksi. Oltuaan siellä puolitoista vuotta, avautui Ivalossa matkakanttorin paikka. Hän tuli valituksi Suomen pohjoisimmaksi kanttoriksi ja on ollut samassa tehtävässä vuodesta 1983 lähtien.

Muutoksen tuulet puhaltavat Lapissakin

Matkakanttori Erkki Lumisalmi 60 vuotta

Valokuva: Lumisalmen perheen albumi.

Kirkollistakin työtä tulee päivittää

Kirkollinen elämä kokee luonnollisestikin ajan saatossa muutoksia. Näin on tapahtunut myös Lapissa. Erkki korostaa, että pyhäköt ovat nykyisin hyvässä kunnossa verrattuna entisaikoihin mutta

talkooinnostus on ainakin seurakunnan pohjoisosassa hiipunut.

– 1980-luvulla Sevettijärvellä oli runsaasti kodinpyhityksiä, kun rakennettiin uusia kolttiloja. Kodinpyhitysten määrä on niistä ajoista dramaattisesti vähentynyt. Mielestäni maal-

listumista on tapahtunut. Vanhempi sukupolvi ei enää jaksa käydä kirkossa ja nuoret taas eivät ole tottuneet käymään kirkossa.

Matkapapiston alueen kokonaistilanne on Erkin mielestä muuttunut myös siten, että nykyisin saamelaisista 60 % asuu muualla kuin koltta-alueella. Tilalle on tullut runsaasti venäläisiä maahanmuuttajia. Pitkän linjan kirkollisen työn veteraani toivookin, että myös heihin kiinnitettäisiin huomiota seurakunnan toimintastrategiassa. Kirkollinen työ vaatii aika ajoin päivittämistä.

Erkki Lumisalmi on ollut kirkollisten tekstien koltankielen käännöstoiminnassa mukana. Lisäksi hänet tunnetaan aktiivisena koltansaamenkielen- ja kulttuurin edistäjänä, aina saamelaiskäräjiä myöten. Erkki on vihitty arkkipiispa Leon toimesta lukijaksi vuonna 1982 Kiuruveden kirkossa. Metropoliitta Panteleimonin puolestaan vihki hänet alidiaikoniksi Rovaniemen kirkossa vuonna 2004 sekä myönsi hänelle vuonna 2008 director cantus – arvonimen kirkollisesta palvelusta kanttorin työssä.

Erkki Lumisalmea muistetaan Ivalon kirkossa liturgian yhteydessä sunnuntaina 8.11. klo 10. Jumalanpalveluksen toimittaa metropoliitta Panteleimon.

Jukka Mäntymäki

Oulun seurakuntakeskuksen pyhittäminen 20. joulukuuta

Oulun ortodoksisen seurakunnan uusi palvelukeskus alkaa olla valmis. Talo luovutetaan seurakunnalle marras-joulukuun vaihteessa. Sen jälkeen alkaa talon sisustaminen ja kaikinpuolinen viimeistely.

– Rakentajat ovat tehneet erinomaista työtä. Myös aikataulussa on pysytty suunnitellusti, toteaa rakennustoimikunnan jäsen Tuula Jokiranta. Seurakuntakeskus pyhitetään käyttöönsä sunnuntaina 20.12.2009 klo 10 alkavan liturgian yhteydessä. Valokuva: Marko Patronen

Harjoitukset ensi kesän kirkkolaulupäiviä varten

Kanttori Laura Aho järjestää harjoitukset koskien kirkkolaulupäivien Jopi Harrin säveltämää liturgiaa. Harjoitukset pidetään Oulun pyhän Kolminaisuuden katedraalissa sunnuntaina 1.11. ja 29.11.2009 klo 14-16.

Viralliset Kirkkolaulupäiviin liittyvät harjoitukset ovat tammikuun 30. päivä 2010 Oulun ortodoksisessa seurakuntakeskuksessa. Harjoitukset johtaa kanttori Wilhelmiina Virolainen.

Tammikuun harjoitukset ovat hiippakunnalliset ja niihin viimeinen ilmoittautumispäivä on 15.1.2010 Laura Aholle. Mahdolliset matkakulut, majoitukset sekä ruokailut jokainen hoitaa itse. Laura Ahon pitämiin harjoituksiin ei ole ilmoittautumista.

Ilmoittautumiset ja lisätietoja Laura Aho 040 556 3997/ laura.aho@ort.fi

Osta oma tuoli!

Oulun katedraalin viereen joulukuussa valmistuvan seurakuntakeskuksen kalustamista on mahdollista tukea osallistumalla "yleisön pyynnöstä" järjestettävään tuolikampanjaan. Yksityiset ja yhteisöt voivat hankkia haluamansa määrän nimikkotuoleja. Yksi tuoli maksaa 100 €.

Maksu Oulun ortodoksisen seurakunnan tilille 574058-21389. Viitteeksi merkitse "Tuoli" ja lahjoittajan nimi.

Mikäli varoja kertyy yli tuolitarpeen, käytetään ne muihin kalustohankintoihin.

Lahjoittajien nimet julistetaan Paimensanomissa. Lahjoittajien nimilista on nähtävissä myös seurakuntakeskuksen ilmoitustaululla sen siunauksen yhteydessä.

Oulun ortodoksinen seurakunta

Jumala asuu nöyriensäieluissa

Pyhä Edessan piispa Teodoros (eli 800-luvulla) opettaa: “ Jumala asuu nöyriensäielussa; ylpeiden sydämet täyttävät häpeälliset himot. Mikään ei näet ruoki himoja niin kuin korkeat ajatukset eikä mikään hävitä sielu rikkaruohoja yhtä tehokkaasti kuin autuaallinen nöyryys. Sen tähden nöyryyttä kutsutaan syystä himojen surmaksiksi.”

Pyhien isien mukaan aito kristillinen elämä perustuu oikeaan uskoon. Kun ihminen kadottaa elämästään uskon, hän erottautuu Jumalasta ja lähimmäisistä. Usko liittyy kiinteästi katumukseen.

Nykyihmisen elämänsenteelelle on tunnusomaista pinnallisuus, rauhattomuus ja väkivaltaisuus. Kun häneltä puuttuu pyhyden maailma, jää jäljelle vain ankara fyysinen, tämän puoleinen työ ja todellisuus. Hänen mielensä sisältö muuttuu pikkuasioiden ahdistavaksi kaaokseksi, jota hän pakenee ulkoiseen toime-liaisuuteen ja tehokkuuteen. Hänen tajuntansa täyttää itsekeskeinen arkitoiminnan rutiini, kunnes fyysinen kuolema päättää elämän tyhjyyden. Tosiasiassa monen ihmisen elämän täyttää käsittelemätön vihan ja katkeruuden tunne.

Hiljaisuudesta tulee pelottava maailma siksi, että se pakottaa ihmisen tarkastelemaan sisintään, tyhjäänpäiväistä ja pirstoutunutta minuuttiaan. Mutta yhä on niitäkin, jotka ymmärtävät elämänsä sisältäpäin, Jumalan lahjana, hengellisen kasvun mahdollisuutena, Jumalan ja ihmisen dynaamisena yhteistoimintana koko maailman kirkastumiseksi.

Kun Kristus aloitti pelastuksen evankeliumin julistamisen, Hän kertoi kuulijoilleen, että Jumala rakastaa jokaisista ihmistä. Tätä rakastavaa suhdetta Jumalan ja ihmisten välillä hän nimitti Jumalan Valtakunnaksi. Kristus teki ihmisiksi tulemisessaan ihmisille mahdolliseksi palata Jumalan yhteyteen. Usko ja pelastuminen eivät ole teoreettisen tiedon asioita, vaan ilmaisevat ihmisten persoonallista suhdetta persoonalliseen Jumalaan.

Elävä usko tarvitsee ilmaisumuotoja elääkseen ja hengittääkseen. Pyhien isien mukaan teoreettista uskoa ei ole olemassakaan. Jumalaa ei voi oppia tuntemaan loogisesti, mutta Häntä voi oppia palvelemaan ja rakastamaan.

Kirkkoisä Gregorios Nyssalainen (335-394 JKr.) korosti opetuksissaan ihmisen kasvamista kohti Jumalan kaltaisuutta. Kreikkalainen ikoni 1500-luvulta.

Kuka tahansa, joka haluaa kieltää Jumalan läsnäolon, haluaa salaisesti asettaa itsensä Jumalan paikalle. Mutta ihminen on liian pieni, hänestä ei voi tulla Jumalaa.

Kolmiyhteinen persoonallinen Jumala, Isä, Poika ja Pyhä Henki, puhuu ihmiselle monin eri tavoin. Niinpä myös ortodoksisessa perinteessä on lukuisia erilaisia rukouksen muotoja. Jo Kristuksen suuret edeltäjät, kuten *Aabraham*, *Jaakob*, *Mooses* ja *Daavid* elivät rukouksesta. Rukouksessa he löysivät persoonallisen Jumalan ja Hänen mittaamattoman, anteeksiantavan rakkautensa elämän kaikenlaisissa vaikeuksissa.

Kristus rukoili säännöllisesti. Hän vietti kokonaisia öitä rukouksessa (Luuk. 6:12, Mark. 6:46). Erityisesti hän rukoili viimeisellä ehtoollisella, Getsemanessa ja ristillä (Joh. 17:1-25, Luuk. 22:39-46, 24:34). Omalla esikuvallaan hän opetti meille, kuinka ehdottomasti me saamme luottaa Jumalan voimaan ja rakkauteen.

Rukous on korkein kaikista ihmisen osoittamista elämänilmauksista. Pyhät isät ja äidit ovat tunteneet, miten heikkoja he ovat rukouksessa ja miten etäällä Jumalasta, mutta se ei ole estänyt heitä tuntemasta myös Jumalan rakkautta ja huolenpitoa heitä kohtaan.

Rukous on ortodoksisen opetuksen mukaan kahdenlaista: persoonallista ja

yhteisöllistä. Isien mukaan persoonallisen rukouksen tulisi olla vapaa muodollisuudesta. Isät kutsuvatkin sitä sydämen kieleksi. Rukous on annettu meille ennen muuta yhdistäväksi tekijäksi. Ortodoksisessa jumalanpalveluksessa ei ole tilaa psykologiselle yksilöllisyydelle. Yksityiset rukousharjoitukset ovat aina valmistautumista yhteisölliseen, liturgiseen rukoukseen.

Rukouselämä on mitä läheisimmin kirkon pyhiin mysteeriöihin sidottua, ja vain tällainen rukouksen harjoittaminen tekee mahdolliseksi hengellisen kasvamisen Kristuksen ruumiin, kirkon jäsenyydessä. Rukouksen syvin kohtauspaikka on pyhä ehtoollinen ja koko rukouskilvoitus on kasvamista tähän mysteeriöön.

Rukous on rakkautta

Mitä enemmän me rakastamme, sitä enemmän rukoilemme. Isät kutsuvatkin rukousta “hengelliseksi hengitykseksi”. Rukous on valkeutta pimeydessä ja toivoa epätoivossa. Täydellinen rukous etsii Kristuksen läsnäoloa ja tunnistaa hänet jokaisessa ihmisessä. Tämä merkitsee sitä, että rukous johtaa välittömästi lähimmäisestä huolehtimiseen. Ja vielä enemmänkin: kaikki lähimmäisiin kohdistuva palveluksen työ on itsessään rukousta.

Pyhä Simeon Tessalonika-

lainen (k. 1429) opettaa: “Me sanomme, että rukouksen työ kuuluu enkeleille. Sen vuoksi se on myös kirkon erityisen huolen aihe. Jokainen muu työ: armeliaisuus, lähimmäisestä huolehtiminen, sairaiden luona käyminen, vangituista huolehtiminen ja muut sen kaltaiset asiat ovat Jumalalle kannettua rukousta. Samoin köyhyys, paastoaminen, kovalla lattialla nukkuminen, rukouksumarrukset ja valvominen ovat uhri Jumalalle.”

Kun ortodoksiset isät puhuvat rukouksen sisäisestä rauhasta, he eivät tarkoita toimetttömyyttä tai puhumattomuutta, vaan ihmisen alkuperäisen avoimuuden löytämistä Jumalan edessä. Pyhä *Johannes Krysostomos* (k. 407) näki rukouselämän selkeät sosiaaliset yhteydet. Rukous johtaa käytännön kristillisyyteen, lähimmäisen moninaisen hädän ja tuskan kohtaamiseen.

Kirkkoisälle synty tarkoittaa ihmiselämässä Jumalan rakkauden torjumista ja hylkäämistä. Synty aiheuttaa maailmassa vihan, katkeruuden ja iljettävyden. Pyhän Johanneksen mukaan uskovien ei tule pelätä mitään inhimillistä vastoinkäymistä, paitsi syntiä; ei köyhyyttä, ei lähimmäisten panettelua, kaunaista kohtelua, ei nöyryytystä eikä kuolemaa. Ihmisen ainoa todellinen onnettomuus maailmassa on vastustaa Jumalaa.

Yksinkertainen ja vaatimaton elämä on ortodoksisen kirkon suurten opettajien mukaan paras opastaja oikeaan rukouksen henkeen. Pyhä *Gregorios Nyssalainen* kirjoittaa: “Elämän yksinkertaisuus näyttää meille tien nöyryyteen, uskon nöyryyteen. Se antaa toivoa oikeudenmukaisuudesta, se johtaa oikeudenmukaiseen palvelemiseen. Rukous on hengellisten hyveiden kuoronjohtaja. Rukouksessa ihmistä vahvistetaan niin, että hän voi olla osallinen niistä hyveistä, joita pyydämme Jumalalta rukouksen mystisen pyhyden ja hengellisen voiman kautta. Kun otamme matkakumppaniksemme ja tuksamme Pyhän Hengen, Hän sytyttää meissä rakkauten hyvyttä kohtaan ja sielu alkaa kaivata sitä. Puhtaan rukouksen voima on yksinkertaisuudessa, rakkaudessa, nöyryydessä, voimakkuudessa, pahan puuttumisessa. Jos nämä asiat eivät sisälly rukoukseen, rukous on hyödytöntä. Rukouksen tulee johdattaa meitä oikeudenmukaisuuteen ja oikeisiin päämääriin. Muutoin meillä on vain rukouksen tyhjä nimi ja me olemme kuin tyhmit neitset, joilla ei ollut öljyä Yljän saapuessa (Mt 25:1).

Kirkon sosiaalinen tietoisuus kasvaa eukaristiasta ja rukouselämästä. Ortodoksisen kirkon rukouselämä on sosiaalisen innoituksen lähde. Jokaisessa liturgiassa rukoilaan matkustavien, uskonsa tähden vainottujen, sairaitten ja kärsivien puolesta. Rukoukset jäsentyvät yhteiskunnalliseen vastuuseen ja toimintaan. Bysanttilaisen kristillisyyden kestävin merkitys on siinä, että sen liturginen rukouselämä innoittaa käyttämään inhimillisiä lahjoja ja kykyjä Jumalan ihmisiä rakastavan armon myötävaikutuksella kirkon ja yhteiskunnan uudistamiseen.

Suomalaisessa yhteiskunnassa meitä saartavat pimeiden, ahdistavien leegioiden tavoin mielen masennus, passiivisuus, ikävystyminen, eristäytymisen henki ja levottomuus. Ne paljastavat, miten yhteiskunta on materialismissaan kadottanut elämän mielekkyyden, tarkoituksen. Tämän yhteiskunnallisen levottomuuden keskelle kuuluu bysanttilainen rukous, sen vaalima lähimmäisistä huolehtiminen ja edesmenneiden muistaminen. Siinä on ihmiskunnan toivon merkki.

Isä Jarmo Hakkarainen

Amerikkalais-suomalainen kahdeksanhenkinen lähetysryhmä eli missiotiimi työskenteli Luoteis-Tansaniassa Mwanzan hiippakunnan tukena heinä-elokuussa 2009. Ortodoksinen Lähetys ry:n lähettäminä tiimiin osallistui Anu Danouzi, Veli-Matti Heikkilä, Outi Vasko ja Marjo Weckström.

Mwanzan hiippakunta oli järjestänyt leirin sadalle nuorelle, joiden tehtävinä on jatkossa huolehtia lapsi- ja nuorisotyöstä omissa seurakunnissaan. Reilun viikon jakson missiotiimi opetti ryhmälle ortodoksisuuden perusasioita.

-Oli valtavan hienoa kohdata oppimishaluisia tansanialaisia nuoria ja tutustua heidän elämäänsä. Ortodoksisuus on Mwanzan hiippakunnassa nuorta, mutta tulevaisuus on vahvasti näissä elämähalluisissa nuorissa, kertoo Veli-Matti Heikkilä.

Luoteis-Tansanian alueen ensimmäiset kosketukset ortodoksisuuteen ovat 1960-luvulta. Nykyään Mwanzan hiippakuntaan kuuluu yli 50 000 jäsentä, joista suurin osa on liittynyt kirkkoon viimeisten kymmenen vuoden aikana. Luoteis-Tansanian alueella kristittyjen lisäksi on myös

Missiotiimi Tansaniassa

Veli-Matti Heikkilän tehtävänä oli opettaa tansanialaisille nuorille Jeesuksen elämästä ja opetuksista. Valokuva: Outi Vasko.

muslimeja sekä luonnonuskontojen kannattajia.

Ortodoksien määrän kasvua selittävät kirkon palvelujen ilmaisuus sekä avoimuus paikalliselle kulttuurille. Osan suosiosta selittää se, että Mwanzan hiippakunnan työntekijät

ovat paikallisia ihmisiä. Hiippakunnan piispana toimii ugandalaisentyinen metropoliitta Ieronymos, ja papisto on täysin tansanialaista.

Missiotiimin ohjelmaan kuuluivat lisäksi vierailut seurakuntiin ja hiippakun-

nan keskuksiin Bukobassa ja Mwanzassa. Tiimi sai myös olla mukana uuden kirkon vihkimisessä Tansanian ja Ruandan raja-alueella sijaitsevassa seurakunnassa.

Outi Vasko

Syyskeräyksellä tukea pappis-seminaarille Tansaniaan

Ortodoksinen Lähetys ry:n syyskeräyksen tuotto ohjataan Tansanian ortodoksinen kirkon pappiskoulutukseen.

Luoteis-Tansaniassa Kasikizin kylässä sijaitseva Kaikkien pyhien ortodoksinen pappis-seminaarit avattiin vuonna 2003. Seminaarissa opiskelee tällä hetkellä vuosittain 12 opiskelijaa. Hakijoita kaksivuotiseen seminaariin on jopa satoja. Oppiaineina teologisten aineiden lisäksi ovat englannin kieli, maanviljely sekä terveysasiat.

Seminaarista valmistuvista opiskelijoista suurin osa vihitään papeiksi. Papeilla on edessään mittava työkenttä. Mwanzan hiippakunnassa on tällä hetkellä 34 pappia, joiden vastuulla on yli 150 seurakuntaa. Tarvetta olisikin paljon suuremman opiskelijamäärän kouluttamiseen, mutta siihen ei ole varoja. Seminaarin ylläpitämiseen nykyisillä opiskelijamäärillä tarvitaan 7000 euroa vuodessa.

Ortodoksinen Lähetys ry:n syyskeräys 14.9.-14.11.2009

Keräystili: OP 529002-2305047

Viesti: Tansania

Klaudia Harjun (1929-2009) muistolle

Klaudia Harju syntyi Salmisissa Kirkkojoella 17.2.1929. Ensimmäisen kerran hän lähti perheensä kanssa evakoon 10-vuotiaana talvisodan sytyessä 1939. Tuolloin uusi tilapäinen asuinpaikka löytyi Tyrnävältä.

Lopullinen lähtö kotiseudulta tapahtui jatkosodan lopussa 1944 Klaudian ollessa 15-vuotias. Perhe asettui asumaan Lapinlahden Karvasalmelle.

17-vuotiaana Klaudia muutti Helsinkiin kotiapulaisen tehtäviin muutamaksi vuodeksi. Solmittuaan avioliiton 1950 hän muutti Ouluun, jossa vietti loppuelämänsä. Työuransa Klaudia teki matkahuollon virkailijana. Myöhemmin hän oli myös Nokian palveluksessa.

Klaudian elämän perusta-

Valokuva: Harjun perhealbumi.

na oli ortodoksinen kristillisuus. Hän toi lapsensa kirkkoon vaalien rakkaudella

ortodoksista uskoaan. Hän osallistui kirkon elämään myös toimimalla Ortodok-

sisten nuorten liitossa ja laulamalla kirkkokuorossa. Lisäksi Klaudialle oli tärkeää karjalaisen tradition ylläpitäminen.

Me Klaudian tunteneet muistamme hänet rauhallisena, iloisena ja vieraanvaraisena naisena. ”Äiti oli jalat maassa oleva ajattelija,” hänen tyttärensä luonnehtivat.

Klaudia menehtyi vakavaan sairauteen kotonaan heinäkuussa 2009. Tyttäret hoivasivat äitiään rakkautella viimeiset elinkuukaudet. Toiveensa mukaisesti Klaudia sai siirtyä tuonilmaisiiin kotonaan.

Ollos iäti muistettu.

Anne Patronen

Äiti-lapsi -kerho Oulussa

Seurakuntamme järjestää 0-3-vuotiaille lapsille ja heidän vanhemmilleen äiti-lapsi kerhon. Nimestään huolimatta kerho on tarkoitettu myös isille ja mukaan mahtuvat myös kummit, serkut, isovanhemmat ja muut ystävät ja tutut.

Kerhomme kokoontuu torstaisin klo 10-12 seurakuntamme väliaikaisissa tiloissa osoitteessa Nummikatu 30 B 10.

Kerhossa jutellaan mukavia, askarellaan ja tutustutaan ortodoksisuuteen. Jokainen kerhokerta alkaa lyhyellä rukoushetkellä, jonka jälkeen on tarjolla kahvia/teetä sekä leipää ja keksiä. Myös omia eväitä voi ottaa mukaan.

Lisätietoja kanttori Laura Aholta puh. 040 556 3997 / laura.aho@ort.fi

Hetket

Aamu oli kaunis, monet nukkuivat vielä. Oli hiljaista. Voimani olivat palautuneet yön aikana, levottomasta unesta huolimatta. Vilkaisen ikoneihin ja luen hiljaa varhaisen aamurukouksen. ”Herra, älä ota pois minulta taivaallisia lahjojasi.”

Minä vietän omaa kesääni, toteutan pieniä haaveitani, haluan nähdä tutut vaaramaisemat, tuntea tuulen ihollani. Loman aikana yritän koota itseni, jotta pystyisin sellaiseen elämään, johon niin tunnen viehtymystä ja kaipausta. Maailman melskeessä olen hukannut itseni, olen kaukana tyyneydestä ja hiljaisuudesta. Jos saisin vaikka häivähdyksen, kuin kuvajaisen paremmasta ja syvemmästä elämästä. Siitä, mitä ei näe, ei voi käsin koskettaa.

Muistelen viimekesäistä matkaani luostariin. Muistan aamuhämyisen tunnelman, suitsutuksen savun nousevan rukouksena kohti kattoa, kohti taivasta. Laitoin kellon herättämään puoli kuudelta, jos en heräisinkään luostarikellojen soittoon. Halusin kokea aamun koskemattomuuden, kesäaamun erityisen tunnelman.

Onkohan tänään luostarissa jo herätty? Ovatko kellot jo soineet, sellaista iloista luostarikellojen kilkatusta? Ovatko munkit kerääntyneet kaavuisaan kirkkoon? Entä talkoolaiset pitkine hameineen, ovatko hekin jaksaneet herätä? Ovatko rukoukset maailman puolesta jo alkaneet?

Tänä aamuna maailman suuret murheet eivät ole minua vielä koskettaneet. En katso aamutelevisioita, en avaa päivän lehteä. Rintamalinjat ovat kaukana, sotien pauhu ei ole kiirinyt minun maailmaani. Olen turvassa tämän aamun, vieläkö tämän päivän? Elämä voi muuttua hetkessä. Hetki – ja elämä muuttuu.

Jo varhaiskristityt pyhittivät aikansa Jumalalle. Vuorokausi oli jaettu hetkiin, jotka määrittelivät ajan, arjen ja rukouksen kulun. Näin he elivät aurin gon noususta auringon las kuun. Oliko heidän helpompi elää yksinkertaista elämää, jättää elämä Jumalan käsiin? Voisiko nykyajan hektinen ihminen elää hetkien elämää? Meillä on toiset jumalat, aikamme kuluu turhiin hetkiin. Eikö ihminen ole osa Jumalaa? Jos hän on erossa Jumalasta,

hän eksyy kuin lapsi äidistään. Eivätkö muut koe niin vai olenko vain minä hukassa tässä levottomassa maailmassa? Minun on helpompi, kun olen lähempänä Jumalaa. Minä käyn omaa dialogiani Jumalan kanssa. Minä riipun sinussa kiinni Jumala.

Loman kunniaksi viivyn vielä hetken ikoneitten ääressä, luen nopeasti klo. 9 rukouksen. ”Herra, jos olen ymmärrykselläni tai ajatuk sillani, sanoillani tai teoillani tehnyt syntiä, anna minulle anteeksi.”

On keskipäivän hetki

Joka aamu teen retken läheiseen vaaraan, neljän kilometrin matkan. Teen omaa matkaani, nämä ovat minun pyhiinvaellusmatkojani. Minulla ei ole varaa lomatmatkoihin, kaukomatkoista puhumattakaan. Tänä kesänä minulla ei ollut varaa ostaa edes kunnan kenkiä, hiekkaa tulee varpaitten väleihin, kenkäni hirtävät ja ovat huonot kävellä. Minulle tulee mieleen uutiskuvia pakolaisista, risaisista kengistä, paljaisista varpaista. Pikkujaloista. Ihmiset ovat vaeltaneet kautta vuosituhansien. Kulkeneet ja kantaneet taakkojaan. Ajattelen entisajan naisia, ajattelen nykyajan pakolaisia, köyhiä ja ennen kaikkea ajattelen lapsia, syyttömästi kärsiviä. Jatkan matkaani. Kadut ovat kuumat, onneksi olin ehtinyt matkaan ennen kuin keskipäivän aurinko alkaisi paahtaa. Jos lähtöni myöhästyy, aurinko paistaa yhtä kuumasti kuin etelässä, jopa kuin Ateenan kaduilla.

On keskipäivä. Kukaan ei kuuluta rukoushetkeä, kellot eivät soi, kutsu ei kiiri talojen kattojen yli. Minun on rukoiltava yksin oma rukoukseni. Jos alat elää rukoilijan elämää, olet lähtenyt hiljaisten, yksinäisten hetkien tielle. Ahdistus on lähellä, päivä puolessa. Luen klo. 12 rukouksen. ”Herra, valaise minun sydämeni, jonka ovat pahat himot sokaisseet.”

Tiedän, että pääsen matkallani levähdyspaikkaan. Pysähdyn vaaran laidalla pieneen kirkkoon. Olen iloinen, että se on auki kesäkuukausina. Kirkossa ei ole muita rukoilijoita. Eikö kukaan tässä kaupungissa kaipaa rauhaa ja hiljaista maailmaa? Eivätkö muut kaipaa lohdutusta, turvaa? Vain minullakin on suruja, tarve lausua hiljaisia rukoushuokauksia: Armahda minua Jumala sinun suuresta

armostasi. Vai olenko kasvanut kiinni kirkkojen rauhaan, enkä enää voi lähteä pois?

Kuulen autojen äänet läheiseltä tieltä. Tiedän, että jotkut tulevat juuri nyt kaupasta, ovat ostaneet ruokatarpeita, leipää, juustoa, vihanneksia, valmistavat sitten perheelleen ateria. Hetken kuvittelen olevani jossain eteläisessä maassa, meluisaa elämää tulvillaan. Ajattelen muinaisia naisia, jotka ovat leiponeet, kutoneet, tehneet päivän askareet. Väliin huokaisseet kesken arkisten töittensä, nostaneet katseensa ylös Jumalan puoleen. Maailma kuohuu ulkopuolella ja minussa, yritän saada itseni hiljentymään edes hetkeksi, täksi pieneksi hetkeksi, rauhoittaa minun sieluni, mieleni ja ruumiini.

Ei minulla ole mitään hienoja rukouksia, vain nopeita, levottomia ajatuksia Jumalan puoleen. Estyneen ihmisen sanaton rukous, tämän kuuman ja arkisen kesäpäivän keskellä. Voisinpa heittäytyä noitten ikoneitten eteen, itkeä tuskaani. Tehdä maahan kumaruksia, kuiskata: Auta minua Jumala, vaikka tämän kerran, että saisin terveyttä ja rauhaa, onnenhetkiä. Mutta minuun on tarttunut tämän maailman häveliäät tavat, mitä kirkon opaskin ajattelisi, jos käytäytyisin sillä lailla. Muistan nuoren tytön luostarissa, hän heittäytyy polvilleen, risti käntensä, kohotti katseensa ylös. En tiedä, mitä hän, mitä hän niin lujasti anoi. Luostareissa naiset ovat luopuneet kalliista koruistaan, ottaneet helmet kaulaltaan, lahjoittaneet Jumalanäidille. Jos luovun tästä, autatko minua Jumala... Jos tulisin terveeksi, annan, mitä vain, luovun kaikesta, näin ihmiset ovat rukoilleet.

Minun on tuotava tähän tuhrautunut, likaantuneet, sotkeutunut elämäni, tuotava se tähän Jumalani silmien alle, hätä ja huoli, minun pahat tekoni. On ollut niin vaikeaa elää. Haluaisin elää yksinkertaista elämää, mutta minun tieni ovat tulleet niin monimutkaisiksi.

Minä rukoilen kykyä rakastaa, välittää lähimmäisistäni. Olen yksin Jumalani edessä, saan mennä lähelle ikoneita, joita en jumalanpalveluksissa tohdi lähestyä ihmisten tähden. Voin katsella niitä ihan rauhassa. Kumarrun suutelemaan Jumalanäitiä, otsani painuu kylmää lasipintaa vasten. Voin rukoilla vainajien pöydän äärellä, poisnukkuneiden omaisten puolesta, siskoni,

äitini, isäni.

Istun sivupenkille levähtämään. Lyhyt ohikiitävä levähdysten hetki kirkon penkillä, hiljaisuuden kosketus, tunne jostain pysyvistä. Tässä on minun kirkkoni ja minun Jumalani. Joskus käyntini ovat ihan lyhyitä, suutelen ikonia ja käännyin pois. Mutta älä sinä Jumala käänny minusta pois, älä jätä minua. Jos Sinä käännyt kasvosi pois minusta, ei minulla mitään olisi. En lähde ennen kuin Sinä siunaat minua.

Eleanor Rigby

Enkö tee itseäni naurettavaksi? Monet sanovat, ettei Jumalaa ole. Jumala on poissa. Ei Hän kuule rukouksiamme, meidät on heitetty maailmankaikkeuden oman onnemme varaan. Ovatko minun vaellukseni järjettömiä? Joskus on uskallettava olla järjetön, naurettava.

Kuka voi nauraa ihmisen hädälle ja tuskalle? Minä en välitä heidän puheistaan, minä elän omaa elämäni, minä rukoilen minun Jumalaa. Uskon tähän tiehen ja tähän matkaan, uskon ainakin tämän matkan. Tiedän, että epäusko saavuttaa minut jo matkalla.

Muistanko ne kukat, jotka toin Jumalanäidin kuolonuoneen nukkumisen päivänä, keltaisia ruusuja torilta elokuisena aamuna? Pettymykseksi kirkko oli jo kiinni. Jätin ruusut kirkon ikkunalle. Kukat kestivät siinä monta päivää, huomasin ne ohi kulkiessani.

Iltapäivän aurinko paahtaa kuumasti. Haluan suojaan kirkkaalta, julmalta valolta. Kun kävelen vaaralta alas, tunnen, että voimani ovat taas hiipumassa. Iltapäivän ikävä saa minusta otetta. Luisuminen kaihon ja levottomuuden houkutuksiin. Silloin ote helposti höltyy, arki ottaa vallan. Minun on jano ja kaipaisin elävää vettä. Voisinhan jättää kaiken, mennä aurinkoisille terasseille, antaa surujen mennä, elää huoletonta iloista elämää. Ihmisen rytmi vaihtuu, tulevat ilo ja suru, väsymyksen ja voiman hetket vuorottelevat, heikkous ja vahvuus, usko ja epäusko. Vuorokauden rytmi, ihmisen rytmi, elämänrytmi.

Mieleeni tulee Bietlesien kappale ”Eleanor Rigby, pick up the rice in the church where a wedding has been. All the lonely people where do they all come from. All the lonely people where do they all belong.” Jotain samaa tunningen minäkin.

En jaksaisi omin voimin. Olen aivan eksesyksissä, voimani ovat uupuneet, minä hukun. On klo. 15 rukouksen aika. ”Herra Jeesus Kristus, kirjoita minut, sinun palvelijasi elämän kirjaan ja anna elämäleni hyvä loppu.”

Minä tiedän, että luostareissa rukoillaan tälläkin hetkellä, sitä lakkaamatonta rukousta. Hetkipalvelukseen on tultu hakemaan voimia kesken päivän töitten. Se, että joku rukoilee, tuo rauhaa ja turvallisuudentunnetta. Että joku jaksaa rukoilla koko maailman puolesta, jossa on sotia, nälänhätää, kidutusta. Minä kärsin muitten joukossa elämän kärsimystä, vaikkei minulla ole siitä kuin kalpea aavistus. Pidetäänkö minusta huoli, pitääkö kukaan huolta maailmasta?

Iltahetki

Päivä on vaihtunut illaksi. Valoa on vähemmän, illan viileys ja rauha alkaa laskeutua. Tuulet tyntyvät. On kiitosrukouksen hetki. Iltarukouksilla, vespereillä, on pitkät perinteet. Päivän työt ovat päättyneet, on aika pysähtyä hetkeksi. Muistan luostarin iltarukoukset, hiljaiset rukouksen hetket, jolloin rukoiltiin hiljaa mielessämme maailman ja läheisten puolesta. Luostarissa on tapana lopuksi kiittää kirkko ja suudella ikoneita, muistan kömpelöt suudelmani. Yhteisen rukouksen jälkeen siunaus laskeutui luostarin ylle. Nyt uskaltaa nukahtaa.

Miten uskaltaa nukahtaa tässä kavalassa maailmassa? Entä, jos nukkuu lopullisesti, nukahtaa kuolon uuneen? Irrottautuu lopullisesti tästä hyvästä, hirvittävästä elämästä. Kuolemanhetki. Onko se tuskan ja kivun hetki? Hetki sanoa hyvästit maailmalle. Jäähyväisten hetki, erota hetkeksi rakkaimmista.

Luotan, että pääsen läpi pimeän yön. Että herään aamulla. On päivän viimeisen rukouksen aika. ”Herra, anna minulle kyneleitä. Anna minun aina muistaa kuolemaa ja pane synnin murhe sydämeeni.”

Luostareissa munkit ja nunnat ovat jo heräämässä aamuyön rukouksiinsa.

Seija Vauramo

Meditaation perustana pyhän Johannes Krysostomoksen 12 rukoushuokausta päiväntuntien luon mukaan.

Kirjat

Viimeinen koti

Heikki Rytkölä, 2009. Viimeinen koti. Venäjän Pohjois-Karjalan kyläkalmistojen kuva. Lönnrot-insituutin julkaisuja nro 11. Oulun yliopisto.

Filosofian tohtori Heikki Rytkölän kolmikymmenvuotinen työ vie kiehtovalle matkalle vienankarjalaisten ja pomorje-laisten kyläkalmistojen historiaan ja nykypäivään. Paitsi että rikkaasti kuvitettu teos tarjoaa monia näkökulmia Venäjän karjalaiseen hautausmaakulttuuriin, se myös johdattaa lukijan mukaansatempaavalle matkalle vaikeakulkuisiin kalmistoihin.

Teos alkaa mielenkiintoisella katsauksella varhaiseen hautausmaakulttuuriin tutkimukseen. Rytkölä kuvaa, kuinka vanha kansanusko ja ortodoksisen kirkon opetus törmäsivät karjalaisten kansankulttuurissa. Vanhoja tapoja yritettiin kitkeä niin kirkon kuin hallitsijankin toimesta, mutta turhaan: kalmistot ja niiden hautauskulttuuri säilyttivät keskeisen asemansa kyläläisten elämässä. Myöhemmin myös neuvostohallinto yritti hävittää vanhat hautausmaat ja -rituaalit. Kirjaa lukiessa syntyy ajatus siitä, että kuolemaan liittyvät tavat ja käytänteet lienevät kulttuurin vahvimpia piirteitä. Rytkölä kertoo, että paikka paikoin jopa autoissa kylissä hautausmaat ovat säilyneet yllättävän hyvin.

1800-luvun karelianismin sävyttämä kansantieteellinen tutkimus kohdistui kalmistojen yhteydessä yhtäältä hautamuistomerkkien typologiseen luokitteluun, toisaalta koristeaiheisiin. Motiivina lienee ollut ”kansallisen” kulttuurin etsiminen ja tutkimus, jonka innoittamana myös Yrjö Blomstedt ja Victor Sucksdorff keräsivät merkittävän vienankarjalaisten ja Karjalanrannan kyläkalmistojen hautamuistomerkkejä esittelevän aineiston.

Suomen puolella Karjalatutkimus on jatkunut eri muodoissaan nykypäiviin saakka. Sen sijaan Neuvostoliitossa uskontoa ei juuri tutkittu 1930-luvun alusta alkaen muutoin kuin ”menneisyyden jäänteinä”, joka oli jo kadonnut. Tästä huolimatta

A. J. Stepanova alkoi tutkia venäjänkarjalaisia hautausrituaaleja jo 1960- ja 70-luvuilla. Tutkimusta jatkoi 1980-luvulla J.J. Suurhasko laatien kenttätöidensä pohjalta hautakumpuyyppien luokittelun. Myös Venäjän puolella karjalaisten hautausrituaalien ja hautausmaakulttuurin tutkimus jatkuu edelleen.

Rytkölä nostaa esiin historioitsija Philippe Ariès'n ”kesytetyn kuoleman” käsitteen. Se viittaa kuolleiden ja elävien välillä vallitsevaan harmoniseen yhteisöllisyyteen. Tämä harmoninen yhteisöllisyys lienee kuvaavaa Venäjän pohjoiskarjalaiselle hautausmaakulttuurille: ”tuolle ilmalle” menneet ja ”tällä ilmalla” elävät ovat olleet yhtä suurta yhteisöä, joiden kesken vallitsi vuorovaikutus. Elävien ja tuonilmaisiin menneiden kohtaamispaikka oli kalmisto.

Venäjän pohjois-Karjala ei suinkaan ole yksioikoisesti ortodoksista aluetta, vaan uskonnollinen moni-ilmeisyys näkyy siellä erityisesti vanhauskoisuuden papittoman suuntauksen eri lahkojen myötä. Alue ei ole kielellisestikään ollut yhtenäinen, vaan käytössä ovat olleet kulloisenkin hallinnon tai uskonnollisen auktoriteetin sanelemana karjala, venäjä ja kirkkoslaavi. Hautausmenot on usein toimitettu ilman pappia. Tällöin on korostunut perinteisen itkijän asema. Muinainen kansanusko sekä ortodoksisuus että vanhauskoisuus käyvät ilmi kalmistojen erilaisista hautamuistomerkkeistä.

Rytkölän mukaan kalmistot sijaitsevat usein veden takana saarella tai niemessä, josta on näkymä kylään tai johonkin muuhun tärkeään paikkaan. Usein ne erottuvat maisemasta korkeiden, iäkkäiden puiden kohotessa ympäröivän maiseman yläpuolelle. Kalmistot kertovat paljon: niissä tiivistyy pienoiskoossa yhteiskunnan rakenne ja siinä tapahtuneet muutokset, hitaasti vaihtuvat tyylisuunnat ja eri sosiaaliryhmien taloudelliset mahdollisuudet sekä yksilöllinen maku ja kätevyys. Ne ovat elimellinen osa kylän, sukujen, perheiden ja yksilöiden historiaa. Kalmisto on niin ikään muistamisen, kaipauksen ja tulevaisuuden paikka, jokaisen viimeisen kodin paikka.

Katariina Husso

Sinun armosi suojaan

Nina Karpin: Sinun armosi suojaan

Nina Karpin perikunta Kustantaja: Valamon Luostari, 192 s.

Lieksalainen opettaja Nina Karpin siirtyi tuonilmaisiin 28.8.2008. Hän oli syntynyt papin tyttärenä 1922. Hän jäi eläkkeelle opettajan virasta 1980-luvun alkupuolella. Jo opettajana hän teki merkittävän päivätyön. Kuitenkin viimeistään, kun ensimmäinen runokirja Siunaavan käden alla ilmestyi 1990, yleisesti huomattiin, kuinka syvällisestä ja terapeutisesta ajattelijasta oli kysymys. Toinen runoteos Polku puutarhassa julkaistiin 1998, se syvensi ja täydensi ensimmäisen kirjan teemaa.

Kirjojen myötä Nina Karpin alkoi saada palautetta runoistaan. Ihmiset, jotka olivat lukeneet ja tutustuneet runoihin, kokivat saavansa lohtua ja elämän iloa omissa murheissaan ja ahdistuksissaan. Samalla huomattiin, kuinka suru ja ilo ovat kuin veli ja sisar. Vain yhdessä ne kasvattavat ihmistä rakkautta, joka on kaiken kasvamisen edellytys. Ninan runoissa nämä teemat ovatkin kattavasti esillä. Ei ihme, että molemmat runoteokset ovat jo aikoja sitten olleet loppuunmyytyjä. Ystävät ja läheiset kannustivat ja toivoivat, että Nina kirjoittaisi julkaistavaksi lisää ajatuksiaan.

Näin hän pikku hiljaa tekikin pöytälaatikkoon. Kuitenkin ikä kului ja terveyskin vaati veronsa. Näin vuosien kuluessa ja voimien vähetessä hänen omat voimansa eivät riittäneet uusien julkaisujen toimittamiseen. Nina Karpin lähipiiri onkin tehnyt suurenmoisen palveluksen kaikille hänen ajatuksistaan kiinnostuneille, julkaisemalla samassa teoksessa koottuna yksiin kansiin hänen aikaisemmat kirjansa ja 48 julkaisematonta runoa. Näin on nähtävillä lähes 200-sivuinen upea teos. Jo kirjan ulkoinen asu ylentää lukijan ajatukset kohti valoisuutta ja elämän ilon täyteyttä. Lentävät ruusun lehdet Valamolaisen Jumalanäidin ikonin ympärillä ovat kuin Ninan hymyilevät huulet, kun hän eläessään otti vieraat vastaan.

Kirjan monet runot kuvaavat äidin huolia ja surua. Se ei olekaan ihme, koska Nina menetti poikansa vaikeaan sairauteen tämän ollessa vain 21-vuotias. Kuitenkin juuri läheisen rakkaan kuolema synnytti sielussa sellaista uutta, joka alkoi kantaa elämää uudesta näkökulmasta. Samalla ymmärrys elämän rajallisuudesta ja ajasta sekä elämän nykyisyydestä sai uuden perspektiivin. Juuri rakkauden todellisen valtavuuden tajuminen on Ninan runoissa sydämiä avartava. Sitä kuvaa seuraavakin runo:

Rakastaa, ei rakasta päivänkakkara pyörii käsissäni. Saan vastauksen -rakastaa. Mitä se hyödyttää? Kukka on maassa tuhottuna. Tätäkö on rakkaus?

Ennen julkaisemattomat runot ovat kirjan alkuosassa. Niissä on kolme teemaa: Sinun armosi suojaan, Ystävyyden lahja ja Ikävä taivaan sineen. Sen viimeinen runo on liikuttava elämästä paljon saaneen ja nähneen ikäänkuin hyvästijättö tälle näkyvälle elämälle:

Yksinäinen istuja parvekkella. Kädet tyhjinä sylissä. Katse kaukana etäisyydessä, menneessä kiireisessä, jolloin kädet eivät olleet tyhjinä. Ehkä joku kaipaa häntä sinne missä ihmissilmä ei näe Pää painuu nöyränä, hän on valmis lähtemään.

Pitkäaikaisena ystävänä sain läheltä seurata Ninan persoonaa ja henkistä ja hengellistä voimaa, joka säteili hänestä. Se oli sydämen rukouksen ja valoisan ylönousemususkon läpituunkemaa. Ennen kaikkea nöyryys ja kiitollisuus elämälle olivat sellaista, joka kantaa pitkälle niidenkin elämässä, jotka saivat lähemmin tuntea hänen persoonaansa.

Uskon, että hänen ajatuksensa ja runonsa tuovat uutta arvokasta sisältöä monien elämään. Tuskinpa voi antaa kauniimpaa lahjaa kuin Nina Karpin teos: Sinun armosi suojaan.

Isä Leevi Saatsi

Kansallismuseo kerää muistitietoa sodanaikaisista ikoneista

Suomen kansallismuseon on julkaissut kyselyn, jonka avulla kerätään muistitietoa ikoneista ja mahdollisesta muusta kirkollisesta esineistöstä, joka on peräisin sotaajalta Karjalasta tai Itä-Karjalasta, ja jota päätyi suomalaisten sotilaiden ja evakoiden haltuun.

Kysely liittyy Kansallismuseossa avoinna olevaan näyttelyyn ”Ikonit, ihmiset ja sota”. Kysely on laadittu yhteistyössä Suomen ortodoksisen kirkkomuseon kanssa. Kyselyyn toivotaan vastauksia 1.2.2010 mennessä.

Kysymykset ja vastausohjeet löytyvät osoitteesta http://www.nba.fi/fi/keruuar_kisto_ikonit

Kansallismuseo ottaa vastaan tietoja muistakin kuin kirkollisista esineistä, samoin muinaisesineistä, joita on myös saattanut kulkeutua Karjalasta ja Itä-Karjalasta sotilaiden ja siviilien mukana. Vastaukset ja tiedonannot talletetaan Kansallismuseoon tutkimuskäyttöön.

Lisätietoja kyselystä antaa erikoistutkija Pirkko Hakala, puh. (09) 4050 9326, pirkko.hakala@nba.fi

”Ikonit, ihmiset ja sota” -näyttely on avoinna Kansallismuseossa 31.1.2010 saakka. Valamon konservointilaitoksen kokoamassa näyttelyssä on esillä talvi- ja jatkosotien aikana 1939-1944 Karjalasta ja Itä-Karjalasta evakuoituja ja muistoksi kerättyjä ikoneita sekä niiden keräämiseen ja tutkimiseen liittyvää muuta aineistoa.

Lisää tietoa näyttelystä on osoitteessa http://www.nba.fi/fi/skm_vaihtuvat_nayttelyt#ikonit

Lehdistökuvia on osoitteessa http://www.nba.fi/fi/skm_tiedotusvalineille_kuvat25

Pirkko Hakala
Suomen kansallismuseon erikoistutkija

О Русском дне в Лахти

19-20 сентября в г. Лахти проходили Русские дни. Традиция проведения таких дней в Финляндии не новая – уже несколько лет в разных городах проходят подобные праздники. Лахтинский приход не первый раз приглашал своих русскоговорящих горожан и жителей окрестностей Лахти в храм для общей молитвы, знакомства, общения. Как и в прошлом, возглавлял этот праздник Его Преосвященство епископ Йознсууский Арсений.

Дни проведения праздника выпали на неделю по Крестовоздвижению, и это задавало духовный тон и тему всему, что происходило в храме во время богослужений и в приходском зале за вечерним чаепитием в субботу и праздничным воскресным обедом. Епископ Арсений в проповеди на Евангельские (Мк 8:34-9:1) раскрывал для всех молящихся практический смысл призыва Господа, звучащего в этом отрыв-

Valokuvat: Anatoli Lappalainen

Kokoöinen jumalanpalvelus Oulussa

*Ryhän Kolminaisuuden katedraalissa
(Torikatu 74, 90120 Oulu)
31.12.2009-1.1.2010
klo 20.00-6.00*

Kokoöinen jumalanpalvelus toimitetaan Jeesuksen nimen kunniaksi. Palveluksessa toimitetaan kuusi Jeesuksen rukouspalvelusta. Ota mukaan oma rukousnauhasi.

Palveluksen jälkeen aamupala Oulun ortodoksisessa seurakuntakeskuksessa.

ке: «Кто хочет идти за Мною, отвергнись себя, и возьми крест свой, и следуй за Мною. Ибо кто хочет душу свою сберечь, тот потеряет ее, а кто потеряет душу свою ради Меня и Евангелия, тот сбережет ее». В этих словах Христа, как толковал владыка, заключены три этапа восхождения к по-

знанию Бога, три ступени к небесам. Во-первых, это самоотвержение, что на языке Священного Предания зовется отсечением своей воли, достигаемое послушанием. Во-вторых, принятие своего креста, который может быть как внутренним усилием души в борьбе со страстями, так и терпением скорбей

плоти. «Крест есть ключ от рая. Крест Христов открыл рай», – напомнил владыка слова свт. Иоанна Златоуста. И в-третьих, верующему во Христа должно следовать за Ним, что означает, «что мы всегда видим перед собою жизнь Спасителя и, насколько в наших силах, подражаем Ему». «Нам нужно видеть

Христа в ближних и служить им как служили бы самому Христу», – сказал владыка.

После воскресной литургии за обедом владыка Арсений говорил о Церкви в ее Богочеловеческом, а значит вечном и историческом, небесном и земном, торжествующем и воинствующем проявлениях. Рассказав об особенностях условий жизни Финляндской православной церкви, об устройении приходской жизни, епископ сделал особый акцент на разъяснении свойств Церкви, которые все православные христиане исповедуют в Символе веры – единство, святость, соборность (кафоличность), апостоличность.

Отрадно отметить, что в храме в эти дни были не только русские, что прихожане-финны также сочли этот праздник своим, общим с братьями и сестрами. Богослужения совершались на церковнославянском и финском языках. Но и не только в этом наглядно проявилась, пусть в очень маленьком масштабе, кафолическая, вселенская природа Церкви, о которой говорил владыка. На праздник приехали люди из разных городов Финляндии. Были на нем также те, кто хранит православную традицию уже не в одном поколении. Все это ощущалось как знаки единства Церкви, соединяющей языки, пространства, поколения.

Во вселенской Церкви Христовой есть все, – свидетельствовал епископ Арсений гостям праздника. От нас же Господь ждет, чтобы мы не потеряли, сохранили хотя бы то малое, что мы способны принять из ее даров – частицу Евхаристии, согревшее сердце услышанное слово, человека, ставшего нам братом или сестрой по вере... «Верный в малом во многом верен».

*священник Виктор
Максимовский*

Tapahumakalenteri loka-, marras- ja joulukuussa 2009

OULUN SEURAKUNTA

Oulun ortodoksinen seurakunta, Nummikatu 30 B 10, 90100 Oulu, p. (08)311 5741, fax (08)375986, sähköposti: oulu@ort.fi.

Kirkkoherra Raimo Kiiskinen, p. (08)375 986, 0400 890 622
II pappi Kuisma Suopela, p. (016)437 492, 0400 393 091
Kanttori Laura Aho, p. 040 556 3997
II kanttori Helena Matsi, p. 040 6479
Nuoriso- ja diakoniatyöntekijä Petri Aho, p. 045 114 7447

OULU

Pyhän Kolminaisuuden katedraali

Torikatu 74

Isännöitsijä Kari Vasko
p. 040 776 6599

La 31.10 klo 18 Vigilia ja Jeesuksen rukouspalvelus
Su 1.11. klo 10 Liturgia
Ke 4.11. klo 18 Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
La 7.11. klo 18 Vigilia ja Jeesuksen rukouspalvelus
Su 8.11. klo 10 Liturgia
Ke 11.11. klo 18 Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
La 14.11. klo 18 Vigilia ja Jeesuksen rukouspalvelus
Su 15.11. klo 10 Liturgia
Ke 18.11. klo 18 Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
La 21.11. klo 18 Vigilia ja Jeesuksen rukouspalvelus
Su 22.11. klo 10 Liturgia
Ke 25.11. klo 18 Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
La 28.11. klo 18 Vigilia ja Jeesuksen rukouspalvelus
Su 29.11. klo 10 Liturgia
Ke 2.12. klo 18 Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
La 5.12. klo 18 Vigilia ja Jeesuksen rukouspalvelus
Su 6.12. klo 10 Liturgia ja kiitosrukouspalvelus, pyhä Nikolaos, itsenäisyyspäivä
Ke 9.12. Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
La 12.12. klo 18 Vigilia ja Jeesuksen rukouspalvelus
Su 13.12. klo 10 Liturgia
Ke 16.12. klo 18 Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
La 19.12. klo 18 Vigilia ja

Jeesuksen rukouspalvelus
Su 20.12. klo 10 Liturgia ja seurakuntakeskuksen siunaus
Ke 23.12. klo 18 Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
To 24.12. klo 16 Jouluaaton suuri ehtoopalvelus
To 24.12. klo 23 Aamupalvelus ja liturgia, Kristuksen syntymä
Pe 25.12. klo 16 Joulupäivän suuri ehtoopalvelus
La 26.12. klo 18 Vigilia ja Jeesuksen rukouspalvelus
Su 27.12. klo 10 Liturgia
Ke 30.12. klo 18 Ehtoopalvelus ja Jeesuksen rukouspalvelus
To 31.12. klo 20 Kokoöinen jumalanpalvelus

MUHOS

Kristuksen kirkastumisen rukoushuone

Kärpantie 1

Isännöitsijä Seija Pirttikoski
p. 040 758 5463

La 7.11. klo 10 Liturgia
La 5.12. klo 10 Liturgia
To 24.12. klo 9 Kuninkaalliset hetket

VIHANTI

Jumalanäidin suojeluksen rukoushuone

Vanha Ouluntie 26

Isännöitsijä Heikki Hilakivi
p. 050 603 94

La 31.10. klo 10 Liturgia, Karjalan valistajat
La 28.11. klo 10 Liturgia
La 26.12. klo 10 Liturgia

RAAHE

Jumalanäidin temppeliin käymisen rukoushuone

Brahenskatu 2

Isännöitsijä Lea Kuusirati
p. (08)223 8316

Pe 20.11. klo 18 Suuri ehtoopalvelus
La 21.11. 9.30 Vedenpyhitys ja liturgia, Jumalanäidin temppeliintuominen

KEMI

Johannes Kastajan kirkko

Lehtokatu 31

Isännöitsijä Martti Takalo
p. 040 548 6052

Ke 11.11. klo 18 Akatistos
La 14.11. klo 18 Vigilia

Su 15.11. klo 10 Liturgia
Pe 20.11. klo 18 Vigilia
La 21.11. klo 9 Liturgia, Jumalanäidin temppeliintuominen
Ke 2.12. klo 18 Rukouspalvelus
La 5.12. klo 18 Vigilia
Su 6.12. klo 10 Liturgia, pyhä Nikolaos, itsenäisyyspäivä
Ke 16.12. klo 18 Ehtoopalvelus ja joulun valmistusjuhla
Pe 25.12. klo 8 Liturgia, Kristuksen syntymäjuhla

TORNIO

Apostolien Pietarin ja Paavalin kirkko

Lukiokatu 1

Isännöitsijä

Antero Hyttiäinen

p. (016)443 044

Ke 4.11. klo 18 Akatistos
La 7.11. klo 18 Vigilia
Su 8.11. klo 10 Liturgia
Ke 18.11. klo 18 Rukouspalvelus
Ke 9.12. klo 18 Ehtoopalvelus
La 12.12. klo 18 Vigilia
Su 13.12. klo 10 Liturgia
To 24.12. klo 16 Jouluaaton suuri ehtoopalvelus
Su 27.12. klo 10 Liturgia

HAUKIPUTAAN MARTINNIEMI

Pietarin ja Paavalin sekä Arseni Konevitsalaisen rukoushuone

Martinniementie 206

Isännöitsijä

Timo Arhippainen

p. 040 413 3054

Pe 30.10. klo 18 Vigilia
La 31.10. klo 10 Liturgia, Karjalan valistajien juhla
La 21.11. klo 18 Vigilia
Su 22.11. klo 10 Liturgia
La 19.12. klo 18 Vigilia
Su 20.12. klo 10 Liturgia
La 26.12. klo 10 Liturgia

TERVOLAN VAREJOKI

Pyhittäjä Trifon Petsamolaisen rukoushuone

Tsasounantie 34

Isännöitsijä Anja Suopela

p. (016)437 492

La 31.10. klo 18 Vigilia
Su 1.11. klo 10 Liturgia
La 28.11. klo 18 Vigilia
Su 29.11. klo 10 Liturgia
Ma 14.12. klo 18 Vigilia
Ti 15.12. klo 10 Vedenpyhitys ja liturgia, temppelin juhla
To 24.12. klo 13 Jouluaaton suuri ehtoopalvelus

PUDASJÄRVI

Ev.lut. seurakuntatalo

Su 22.11. klo 10 Liturgia

TAIVALKOSKI

Ev.lut. seurakuntatalo

Su 29.11. klo 10 Liturgia

KUUSAMO

Ev.lut. seurakuntatalo

Su 13.12. klo 10 Liturgia

Niin monta kuin teitä on Kristukseen kastettu

Alisa Rosafina Kokko, Kiiminki

Alisa Elena Emilia Hiltula, Oulu

Anna Sofia Hänninen, Oulu

Mika Niklas Kayo, Oulu

Vilho Väinämö Konu, Oulu

Tuukka Heikki Lehtonen, Oulu

Sofia Katariina Pelkonen, Oulu

Otto Heikki Ilmari Santasaari, Oulu

Oona Maria Hannele Serälä, Oulu

Herra vihi heidät kunnialla ja jaloudella

Juha Kullervo Huhtala ja Helvi Irene Kaijala, Haukipudas

Kari Jouko Paakkola ja Maarit Kristiina Potapoff, Oulu

Jari Matti Johannes Salin ja Reija Päivikki Tuomaala, Muhos

Juha Matias Vuorenmaa ja Katja Helena Kakko, Kemi

Ikuinen muisto

Erkki Ilmari Forss 79 v. Oulu

Raimo Grigorius Jeshoi 65 v. Oulu

Markku Klytseroff 67 v. Tervola

Aleksander Kuopiola 83 v. Muhos

Benjamin Matias Lahti 28 v. Oulu

Erkki Laine 76 v. Kemi

Oiva Olavi Pitola 82 v. Oulu

Arvi Shemeikka 77 v. Tornio

Tervetuloa seurakuntaan

Virva Tuulikki Guttorm-Noyes, Avalon Sierra ja Coral Elyssa Noyes, Oulu

Joonas Benjami Hiljanen, Oulu

Alesia Elisa Kakkinen, Oulu

Mary-Ann, Mika Niklas ja

Kirkko televisiossa

La 26.12. klo 11 Toisen joulupäivän liturgia pyhän Nikolaoksen katedraalista Kuopiosta. Toimittaa arkkipiispa Leo. YLE TV 1

Ortodoksiset jumalanpalvelukset

Su 1.11. klo 11 Liturgia, profeetta Eliaan kirkko, Ilomantsi

Su 15.11. klo 11 Liturgia, pyhän Nikolaoksen katedraali, Kuopio

Su 29.11. klo 11 Liturgia, Johannes Kastajan kirkko, Polvijärvi

Su 6.12. klo 11 Liturgia, pyhän Nikolaoksen kirkko, Vaasa

To 24.12. klo 18 Jouluaaton rukoushetki, Jumalanäidin suojeluksen kirkko, Lappeenranta

Pe 25.12. klo 8 Liturgia, pyhän Nikolaoksen kirkko, Joensuu

Ortodoksiset hartaudet Yle radio 1

Aamuhartaus

klo 6.15 ja 7.50

La 21.11. Kirkkoherra Matti Wallgrén, Vaasa

La 12.12. Metropoliitta Panteleimon, Oulu

Iltahartaus

klo 18.50

Ti 17.11. Uskonnonopettaja Makarios Lehtimäki, Kuopio

Ti 15.12. Rovasti Andreas Hjertberg, Kuopio

Tapahtumakalenteri loka-, marras- ja joulukuussa 2009

Olga Kayo
Joonas Antti Petteri Kiiski,
Oulu
Säde Hellevi Klytseroff, Ter-
vola
Nina Maaret Konkari, Oulu
Yulia Koptelova, Oulu
Igor Laitinen, Oulu
Pinja Aurora Lehtonen, Oulu
Seija Hannele Maria Leino-
nen, Pudasjärvi
Niko Jan Lintula, Oulu
Kari Ilari Mäki, Kempele
Heidi Maria Kristiina Määttä,
Oulu
Katariina Sutinen, Pudasjärvi
Aija Fredrika Tena, Oulainen
Pirjo Maria Teppo, Oulu
Pauli Olavi Terho, Oulu
Lauri Olavi Viheriäinen, Kemi
Pirkko Inkeri Vilokki, Oulu

Kemin lastenkerho (Kemin kirkossa, Lehtokatu 31)

Ke 11.11. klo 16.30
Ke 2.12. klo 16.30
Ke 16.12. klo 18 Joulujuhla

Tornion lastenkerho (Tornion kirkossa, Lukiokatu 1)

Ke 4.11. klo 16.30
Ke 18.11. klo 16.30
Ke 9.12. klo 16.30

Miestenpiiri

Kemin kirkossa ma 30.11. klo 18

Martinniemen tiistaiseura

Joulunvalmistusjuhla Onnelassa ke 25.11.

KAJAANIN SEURAKUNTA

Kajaanin ortodoksinen seurakunta, Väinämöisenkatu 29, 87100 Kajaani.

Kirkkoherranvirasto avoinna ti, to ja pe 09-12 ja 13-15 puh. 633030
Virakatodistusten tilaukset puh. (08)3115741 tai sähköpostilla oulu@ort.fi
Ajantasaisia uutisia, tapahtumia ja ilmoituksia voi seurata seurakunnan kotisivuilla osoitteessa www.ort.fi/kajaani

Kirkkoherra Pentti Hakkarainen, p. (08)633 0310, (08)627 619 (koti)
Kanttori Hannakaisa Mönntinen, p. 040 574 5237

KAJAANI

Kristuksen kirkastumisen kirkko

Kirkkokatu 17
Isännöitsijä Markku Mustonen
p. 050 3847222

La 7.11. klo 18 Vigilia
Su 8.11. klo 10 Liturgia
La 14.11. klo 18 Ehtoopalvelus, metropoliitta Panteleimon
Su 15.11. klo 10 Liturgia, metropoliitta Panteleimon
Pe 20.11. klo 18 Neitseen Marian temppeliin tuomisen juhlan vigilia
La 21.11. klo 10 Liturgia
La 28.11. klo 18 Vigilia
Su 29.11. klo 10 Liturgia
La 5.12. klo 18 Itsenäisyyspäivän juhlayvigilia
Su 6.12. klo 10 Liturgia
La 12.12. klo 18 Vigilia
To 17.12. klo 18 Rotarien jouluhartaus
To 24.12. klo 12 Kristuksen syntymäjuhlan suuri ehtoopalvelus
Pe 25.12. klo 7 Aamupalvelus ja liturgia

SOTKAMO

Jumalansynnyttäjän suojeleksen kirkko

Rauhantie 13
Isännöitsijä Vappu Korhonen
p. 08-666 1811

La 31.10 klo 18 Vigilia
Su 1.11. klo 10 Liturgia
La 21.11. klo 18 Vigilia
Su 22.11. klo 10 Liturgia
La 19.12. klo 18 Vigilia
Su 20.12. klo 10 Liturgia

KUHMO

Karjalan valistajien kirkko

Koulukatu 47
Isännöitsijä Martti Palviainen
p. 040 726 6352

Pe 30.10 klo 18 Karjalan valistajien juhlan vigilia ja yhteinen litania
La 31.10. klo 10 Vedenpyhitys, liturgia ja ristisaatto
To 24.12. klo 23 Kristuksen syntymäjuhlan aamupalvelus ja liturgia

PALTAMO

Jumalänäidin kuolonuneen nukkumisen rukoushuone

Talonpojantie 3
Isännöitsijä Liisa Mähönen
p. (08)871 452

Su 13.12. klo 10 Liturgia

ÄMMÄNSAARI

Pyhän ristin rukoushuone

Keskuskatu 1

Isännöitsijä Ritva Ivanoff
p. 08-713 221

La 28.11. klo 18 Ehtoopalvelus
La 12.12. klo 18 Ehtoopalvelus

KUIVAJÄRVI

Pyhän Nikolaoksen rukoushuone

Kuivajärventie 196
Isännöitsijä Jyrki Huovinen
p. 0400 284711

La 21.11. klo 10 Liturgia, Jumalänäidin temppeliinkäyminen
La 5.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 6.12. klo 10 Liturgia

Kristukseen kastetut

Hilla Maria Tiensyrjä, Kajaani
Lene Tilda Elina Kontio, Kajaani
Valtteri Matias Pikkarainen, Kuhmo
Verner Topias Pikkarainen, Kuhmo
Elias Juntunen, Kuhmo
Olivia Enni Elisabeth Tossavainen, Kuhmo

Herra, vihi heidät kunnialla ja jaloudella

Jyrki Juhani Nilosaari ja Päivi Johanna Taskinen, Sotkamo

Ikuinen muisto

Vera Pores, 96 v.
Hannes Mönntinen, 84 v.
Väinö Parmonen, 75 v.

Tervetuloa seurakuntaan

Kristiina Kärkkäinen, Kajaani
Mervi Hannele Oikarinen, Kajaani

Tilaisuudet ja tapahtumat

Pe 13.11. klo 15 Juhlakirjan julkistaminen Kajaanin kirjastossa, Elias-salissa
Su 15.11. klo 14 Kajaanin Kristuksen kirkastumisen kirkon 50-vuotisjuhla Oulun yliopiston Kajaanin opettajainkoulutuslaitoksen Normaalikoulun juhlasalissa os. Seminaarinkatu 2, 87100 Kajaani. Juhlapuheen pitää Oulun läänin maaherra Eino Siuruainen

Lastenkerhot

Kajaanin lastenkerho kerho-
huoneella os. Väinämöisenkatu 29 torstaina klo 17: 29.10., 12.11., 26.11. ja 3.12.
Ohjaaja Tarja Hukkanen
p. 0500 773 094

Sotkamon lasten- ja nuorten-

kerho Sotkamon ev lut seurakuntatalon takkahuoneessa os. Kainuuntie 39 lauantaina klo 12: 31.10., 14.11., 28.11., 5.12. ja 19.12.
Ohjaaja Andra Aldea-Partanen
p. 0400 574 198

Kassia naistenpiiri ja tiistaiseurat

Kokoontumisista ilmoitetaan paikallislehdissä.

Virkatodistusten tilaukset puh. (08) 311 5741 tai sähköpostilla oulu@ort.fi . Päivitettyjä uutisia, tapahtumia ja ilmoituksia voi seurata seurakunnan kotisivuilla osoitteessa www.ort.fi/kajaani

KIURUVEDEN SEURAKUNTA

Kiuruveden ortodoksinen seurakunta, Niemistenkatu 6, 74700 Kiuruvesi
p./fax (017) 752 278,
e-mail: kiuruvesi@ort.fi
Virasto avoinna ke klo 11 - 13.

Kirkkoherra Antero Petsalo, Luhtapolku 3, 74700 Kiuruvesi
Gsm 050 527 1026,
e-mail: antero.petsalo@ort.fi

KIURUVESI

Pyhän Nikolaoksen kirkko

Niemistenkatu 6
Isännöitsijä Sinikka Salolahti
P. 040 708 0797

Pe 30.10. klo 18 Vigilia
La 31.10. klo 10 Liturgia
La 31.10. klo 18 Vigilia
Su 1.11. klo 10 Liturgia
Pe 20.11. klo 18 Vigilia
La 21.11. klo 10 Liturgia, Jumalansynnyttäjän Neitseen Marian temppeliinkäyminen
La 5.12. klo 18 Vigilia, Nikolaosjuhla
Su 6.12. klo 9.30 Vedenpyhitys ja liturgia, kirkon praasniekka, litania Karjalaan jääneiden muistomerkillä
La 12.12. klo 18 Ehtoopalvelus
To 24.12. klo 15 Suuri ehtoopalvelus, jouluaatto
Pe 25.12. klo 9 Aamupalvelus ja liturgia, Herramme Jeesusen Kristuksen syntymä

Muut tilaisuudet

To 29.10. klo 10 Karjalaisten

tarinakerho srk-salissa
Ti 3.11. klo 17.30 Kiuruveden tiistaiseura srk-salissa
Ti 17.11. klo 17.30 Kiuruveden tiistaiseura srk-salissa
To 3.12. klo 17 Ikonipiiri ikonimaalaushuoneessa

KARVOSKYLÄ

Kristuksen kirkastumisen kirkko

Jokikyläntie 7
Isännöitsijä Jarmo Pylkkönen
p. 040 5706 936

Su 8.11. klo 10 Liturgia
La 28.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 13.12. klo 10 Liturgia
Su 27.12. klo 10 Liturgia

Muut tilaisuudet

La 28.11. klo 16 Samovaarikerho Karvoskylän kirkossa
Ti 8.12. klo 18 Kalajokilaakson tiistaiseura Karvoskylän kirkossa
La 19.12. klo 15 Samovaarikerho Karvoskylän kirkossa

PYHÄSALMI

Profeetta Elian rukoushuone

Vesitornintie 15
Isännöitsijä
Marja-Leena Maksimainen
p. 040 708 8751

Su 29.11. klo 10 Liturgia
Su 20.12. klo 10 Liturgia

Muut tilaisuudet

Ke 11.11. klo 13 Pyhäjärven tiistaiseura Sylvi Pesosella, Vesitornintie 3 C 15, Pyhäsalmi
La 5.12. Retki Kiuruvedelle vigiliaan ja Nikolaosjuhlaan. Tiedustelut ja ilmoittautumiset Marja-Leenalle puh. 040 7088 751

KYTÖKYLÄ

Jumaläidin syntymän rukoushuone

Kytökyläntie 724
Isännöitsijä Pekka Hytönen
p. 044 4252 889

Su 22.11. klo 10 Liturgia
La 26.12. klo 10 Liturgia

SÄILYTTÄKÄÄ TÄMÄ LEHTI. Tulemme vähentämään ilmoittelua paikallislehdissä. Vain muutoksista ilmoitetaan.

Ikuinen muisto

Markus Nieminen, 60 v,
Pyhäjärvi
Paavali Seppä, 81 v, Pyhäntä

Tapahumakalenteri loka-, marras- ja joulukuussa 2009

Tervetuloa seurakuntaan

Paula Lyhykäinen, Sievi
Tuija Tertsunen, Kiuruvesi
Petri Härkönen, Kiuruvesi

Tuohuskerho

Lapsille ja nuorille, kokoontuu Kiuruvedellä kirkon seurakuntatalissa joka toinen torstai klo 17.30. Tuohuskerhoa ohjaa Outi Petsalo.

Ikonipiiri

Kansalaisopiston ikonipiiri kokoontuu joka toinen torstai klo 17 ikonimaalaushuoneessa kirkon yläkerrassa. Tervetuloa uudet maalarit mukaan toimintaan.

Isä Anteron sielunhoitotunnit kirkossa keskiviikkoisin klo 11 - 13.

Virkatodistukset tulee tilata Oulun ortodoksisesta seurakunnasta ma - pe klo 9-12 p. (08) 311 5741, e-mail: oulu@ort.fi

Seurakunnan kotisivut löytyvät osoitteesta www.ort.fi/fi/kirkko_palvelee/srk/kiuruvesi

VAASAN SEURAKUNTA

Kirkkoherranvirasto on avoinna keskiviikkoisin klo 13 - 16 (suurina juhlapyhinä suljettu). Osoite on Koulukatu 45, 65100 Vaasa. Puh(06) 317 2620, faksi (06) 312 4063. Sähköpostiosoite on vaasa@ort.fi Virkatodistukset saa Oulun ortodoksisesta seurakunnasta, puh. (08) 311 5741 tai sähköpostilla oulu@ort.fi.

Kirkkoherra Matti Wallgrén, puh. 050- 3520 735 sähköpostiosoite on matti.wallgren@ort.fi ja vt. kanttori Jenni

Seuraavan numeron
**PÄIVITETYT
TIEDOT**
toimitussihteerille
viimeistään
tiistaina
1.12.2009

Hakkarainen sähköpostiosoite jenni.hakkarainen@ort.fi puh 044 3010974

VAASA

Pyhän Nikolaoksen kirkko Kasarmintori
Isännöitsijä Max-Sebastian Kalinainen
p. 0500 690927

Pe 30.10 klo 18 Vigilia, Karjalan Pyhittäjät ja valistajat
La 31.10. klo 10 Liturgia, Karjalan Pyhittäjät ja valistajat
Ke 4.11. klo 18 Ehtoopalvelus
La 7.11. klo 18 Vigilia
Su 8.11. klo 10 Liturgia
Ke 11.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Ke 18.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Pe 20.11. klo 18 Vigilia, Jumalansynnyttäjän Neitsen Marian temppeliinkäyminen
La 21.11 klo 10 Liturgia, Jumalansynnyttäjän Neitsen Marian temppeliinkäyminen
Ke 25.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Ke 02.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Pe 5.12 klo 18 Vigilia,
La 6.12 klo 10 Liturgia, Pyhän Nikolaoksen juhla
Ke 9.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Ke 16.12. klo 18 Ehtoopalvelus
Ke 23.12 klo 18 Ehtoopalvelus
Ke 24.12 klo 16 Suuri ehtoönjälkeinen palvelus, Kristuksen syntymän aatto
To 25.12 klo 9 Aamupalvelus ja liturgia, Kristuksen syntymä

KOKKOLA

Pyhien Simeonin ja Hannan rukoushuone Katariinankatu 3
Isännöitsijä Nadeshda Kurki
p. 0400 998 883

Su 22.11. klo 10 Liturgia
Su 20.12. klo 10 Liturgia, Kristuksen syntymän edellinen sunnuntai

PIETARSAARI

Pyhän profeetta Elian ja pyhän Annan rukoushuone Narsinkatu 2
Isännöitsijä Leif Sandvik
p. (06) 724 8634

Su 29.11. klo 10 Liturgia
Su 13.12 klo 10 Hetkipalvelus
To 24.12 klo 10 Liturgia, Kristuksen syntymän aatto

LAPUA

Pyhittäjä Serafim Sarovilaisen rukoushuone Koulukatu 7
Isännöitsijä Hannu Korkeamäki
p. (06) 437 6936

Su 8.11. klo 10 Liturgia
La 26.12. klo 10 Liturgia

SEINÄJOKI

Seinäjoen ev.lut. seurakuntasali Alakuljunkatu 2

Su 13.12. klo 10 Liturgia

Kristukseen kastetut

Kianna Soininen

Herra, vihi heidät kunnialla ja jaloudella

Simo Matias Vasanoja ja Anneli Helena Haga, Pietarsaari

Ikuinen muisto

Luoma Raakel, 84 v.
Merkku Veijo 66 v.
Åström Meeri 80 v.

Tervetuloa seurakuntaan

Ahlström Carl
Hollen Daniel
Juurakko Salme
Lösönen Mari
Matveinen Markku
Majasaari Terhi
Moisio Carina, Emma och Ida
Mäenpää Mika
Salo Helena
Sulku Juhani
Suuronen Stefan
Pyykkönen Emma
Välilä Angelica
Väänänen Joel

Vuosilomat

Kirkkoherra Matti Wallgren on vuosilomalla 9.-18.12. 2009. Sijaisena pastori Juhani Itkonen puh: 040- 501 8006.

LAPIN SEURAKUNTA

Ounasvaarantie 16, 96400 Rovaniemi. Puh: (016) 312 361, email: lappi@ort.fi
Kanslia avoinna: Ti 10-14.
Kanslian puhelinpäivystys: Ma-pe 9 -15. Virkatodistustilaukset sähköpostitse kanslian ollessa suljettuna.

Kirkkoherra Viatcheslav (Slava) Skopets, p. 0400 178 744
Kanttori Kai Tulehmo, p. 040 8131265

Matkapappi Kauko Makkonen, 0400 294 849
Matkakanttori Erkki Lumisalmi, p. 0400 396 326

ROVANIEMI

Pyhän Apostoli Andreksen kirkko Ounasvaarantie 16
Isännöitsijä Leena Aura
p. 040 7597029

Su 1.11. klo 10 Liturgia, lasten kerho
La 7.11. klo 18 Vigilia
Ke 18.11. klo 18 Ehtoopalvelus, ortodoksia-kerho
Pe 20.11. klo 18 Vigilia, Jumalan äidin temppelissä käyminen
La 21.11. klo 18 Vigilia
Su 22.11. klo 10 Liturgia
La 28.11. klo 18 Vigilia
Su 29.11. klo 16 Ehtoopalvelus ja vedenpyhitys, kirkon praasniekka
Ma 30.11. klo 10 Liturgia, p. apostoli Andreksen päivä

La 5.12. klo 18 Vigilia
Su 6.12. klo 10 Liturgia
La 12.12. klo 18 Vigilia
Su 13.12. klo 10 Liturgia, lastenkerho
Ke 16.12. klo 18 Ehtoopalvelus, ortodoksia-kerho
La 19.12. klo 18 Vigilia
Su 20.12. klo 10 Liturgia
To 24.12. klo 14 Ehtoopalvelus, Kristuksen syntymäjuhlan aatto
Pe 25.12. klo 00.00 Aamupalvelus ja liturgia, Kristuksen syntymäjuhla
La 26.12. klo 10 Liturgia, kirkkoslaavi/suomi
To 31.12. klo 23.15 Rukoushetki, Uusi vuosi

KEMIJÄRVI

Kemijärven ev.lut. seurakunnan kerhotalo (entinen pappila)

Su 29.11. klo 10 Liturgia

SODANKYLÄ

Sodankylän ev.lut. seurakuntatalon kappeli

La 21.11. klo 10 Liturgia, Jumalanäidin temppelissä käyminen

IVALO

Pyhän Nikolaoksen kirkko Rantatie 22
Isännöitsijä Aulikki Lumisalmi
p. (016) 661 657

La 31.10. klo 18 Vigilia
Su 1.11. klo 10 Liturgia

Ke 4.11. klo 10 Liturgia, koululaisjumalanpalvelus, isä Slava
La 7.11. klo 18 Vigilia
Su 8.11. klo 10 Liturgia, metropoliitta Panteleimon
La 28.11. klo 18 Vigilia
Su 29.11. klo 10 Liturgia
La 5.12. klo 18 Vigilia
Su 6.12. klo 10 Liturgia, vedenpyhitys, praasniekka, itsenäisyyspäivä
To 24.12. klo 16 Ehtoopalvelus, Kristuksen syntymäjuhlan aatto
Pe 25.12. klo 10 Liturgia, Herramme Jeesuksen Kristuksen syntymä
To 31.12. klo 18 Rukoushetki, uuden vuoden aatto

SEVETTIJÄRVI

Pyhän Trifon Petsamolaisen kirkko Sevettijärventie 9065
Isännöitsijä Uljaana Kiviniemi
p. 040 716 7653

Pe 30.10. klo 18 Vigilia
La 31.10. klo 10 Liturgia, seurakuntatilaisuus, Karjalan valistajien yhteinen juhla
Ti 3.11. klo 10 Liturgia, isä Slava
La 21.11. klo 18 Ehtoopalvelus
Su 22.11. klo 10 Liturgia
Ma 14.12. klo 18 Vigilia
Su 15.12. klo 10 Vedenpyhitys ja liturgia, praasniekka
La 26.12. klo 10 Liturgia

NELLIM

Pyhän kolminaisuuden ja pyhittäjä Trifon Petsamolaisen kirkko Siikajärventie 64
Isännöitsijä Helena Määttä
p. 040 7538427

Pe 20.11. klo 18 Ehtoopalvelus
La 21.11. klo 10 Liturgia, Jumalansynnyttäjän Neitsen Marian temppeliin tuominen
La 12.12. klo 18 Vigilia
Su 13.12. klo 10 Liturgia, seurakuntatilaisuus
La 26.12. klo 18 Vigilia
Su 27.12. klo 10 Liturgia

KEVÄJÄRVI

Pyhien Boriksen ja Glebin tsasouna
Isännöitsijä Mikko Rantala
p. 0400 308950

La 19.12. klo 18 Vigilia
Su 20.12. klo 10 Liturgia

MÄNNIKÖN PALVELUKOTI, IVALO

La 28.11. klo 10 Liturgia
La 19.12. klo 10 Liturgia

Tapahumakalenteri loka-, marras- ja joulukuussa 2009

Kuulutus

Lapin ortodoksisen seurakunnan toinen lakisääteinen valtuuston kokous pidetään lauantaina 7.11.2009 klo 13.00 seurakuntasalilla (Ounasvaarantie 16, Rovaniemi). Lisää tietoja: valtuuston puheenjohtaja Toini Sanila (0400 290390) tai varapuheenjohtaja, kirkkoherra Slava Skopets (0400 178744).

Seurakuntatoimintaa

Kirkkokuoro

Kirkkokuoroharjoitukset torstaisin klo 18.00 seurakuntasalilla. Kaikkia kirkkokuorosta kiinnostuneita pyydetään ottamaan yhteyttä seurakunnan kanttoriin Kai Tulehmoon (040 8131265).

Lähetyspiiri

Lapin ortodoksisen seurakunnan Lähetyspiirin syystalven kokoontumisen ajat: ma 2.11. klo 18.30, ma 2.11. klo 18.30 ja ma 7.12. klo 18.30. Kaikki ortodoksisesta lähetystyöstä kiinnostuneet ovat tervetulleita! Lähetyspiirin puheenjohtaja i. Slava Skopets (0400 178744).

Lastenkerho

Lastenkerho pidetään kerran kuussa sunnuntain päivänä. Kerhon syystalven kokoontumisen ajan ovat: 1.11., 13.12. (Puurojuhla). Kerho alkaa 9.45 seurakuntasalilla ja jatkuu kirkossa noin klo 10.30. Kaikki 3-8 v. seurakuntalaiset ovat tervetulleita kerhon toimintaan! Lisää tietoja i. Slava Skopets (0400 178744).

Ortodoksia-kerho

Tule syventämään tietämystäsi ortodoksisen kirkon elämästä. Ortodoksia-kerho on tarkoitettu kaikille ortodoksisesta teologiasta kiinnostuneille. Kerho pidetään kerran kuussa keskiviikkoisin Rovaniemen p. Andreuksen kirkossa. Kerho alkaa klo 18 ehtoopalveluksella ja jatkuu noin klo 18.30 seurakuntasalilla. Kokoontu-

misen ajat: 18.11., 16.12. Lisää tietoja i. Slava Skopets (0400 178744).

Tiistaiseura

puheenjohtaja Inkeri Peuna, p. 040 013 8051
Tiistaiseuran syystalven kokoontumisen ajat 10.11., 24.11., 13.12.

Diakoniatoimikunta

Puheenjohtaja Maija Karvonen, p. 050 546 5247

Naisten piiri

Puheenjohtaja Kerttu Junnonen, p. 050 355 6580

Ikonimaalauspiiri

Rovaniemen alue Raili Arstila, p. 040 7714608
Kemijärven alue Ritva Imporanta, p. 0400 193650

Tapahumat

Pyhän apostoli Andreuksen kirkon vuosijuhla Rovaniemellä

Su 29.11.

Klo 16 Ehtoopalvelus ja vedenpyhitys
Klo 17.30 Juhla seurakuntasalissa

Ma 30.11.

Klo 10 Liturgia
Klo 11.30 Kahvitarjoilua seurakuntasalissa

Pyhän Nikolaoksen kirkon vuosijuhla Ivalossa

La 5.12.

Klo 18 Vigilia

Su 6.12.

Klo 10 Liturgia ja vedenpyhitys

Pyhän Trifon Petsamolaisen kirkon vuosijuhla Sevettijärvellä

Ma 14.12.

klo 18 Vigilia

Su 15.12.

klo 10 Vedenpyhitys ja liturgia

Kajaanin Kristuksen kirkastumisen kirkon 50-vuotisjuhla 14.-15.11.2009

Lauantai 14.11.

Klo 18 Ehtoopalvelus ja litania, metropoliitta Panteleimon, papisto ja kirkkokansa

Klo 19 Sotkamon kamarikuoron 30-vuotisjuhlakonsertti, puhe rovasti Jarmo Hakkarainen

Sunnuntai 15.11.

Klo 10 Juhlaliturgia, metropoliitta Panteleimon, papisto ja kirkkokansa

Klo 14 Kajaanin Kristuksen kirkastumisen kirkon 50-vuotisjuhla Oulun yliopiston Kajaanin Harjoituskoulun juhlasalissa.

Tervehdysanat: Seurakunnanneuvoston varapuheenjohtaja LL Martti Hiltunen

Juhlapuhe: Oulun läänin maaherra Eino Siuruainen

Ohjelmassa on lisäksi mm. Kajaanin ortodoksisen kirkkokuoron, Sotkamon kamarikuoron ja Kajaanin Mieslaulajien esitykset. Leenakaisa Sonny lausuu Anna Ahmatovan runoja.

Tervehdykset: Kainuun Maakunta, Kainuun Prikaati, Kainuun Rajavartiosto,, Kajaanin kaupunki, Kajaanin ev lut seurakunta

Päätössanat: kirkkoherra Pentti Hakkarainen.

Karjalankielinen konsertti

Muhoksella Koivu ja Tähti kulttuurikeskuksessa

La 28.11.2009 klo 18

Esiintyjinä Hannu Brelo (solisti) ja Mika Tarkkonen (haitari)

Liput 10 €

Järjestää: Oulun seudun Salmikerho

Jouluaskartelua

Oulun ortodoksinen seurakunta järjestää perinteisen joulukorttien askartelutapahtuman seurakuntasalissa (Torikatu 74) lauantaina 12.12.2009 klo 11-13.

Mikäli seurakuntasali ei ole valmis, järjestetään tapahtuma Nummikatu 30 B 10:ssä.

Tapahtuma on tarkoitettu kaikenikäisille. Tarvikemaksuna perimme 2€/hlö tai 5€/perhe Lisätietoja seurakunnan nuoriso-, ja diakoniatyöntekijältä Petri Aholta p.045 1147 447 tai petri.aho@ort.fi

Asianajotoimisto Outi Miettinen

Pulkkilantie 5,
Pulkkila

p. 040 484 2211

outi.miettinen@asianajomiettinen.fi
www.

asianajomiettinen.fi

* Maksuton alkuneuvottelu

* Asiakaskäynnit

* Testamentit ja perunkirjoitukset

Kempeleen tiistaiseuran kokoontumiset illat

Ke 11.11. klo 18 osallistutaan ehtoopalvelukseen Oulussa

Ti 8.12. klo 18.30 Joulunvalmistusjuhla Ritva ja Tapio Stillillä, Ollilantie 35, Kempele

Etsitään Paimen-sanomia

Etsitään Paimen Sanomien vuosikerran 1985 numeroita 4 ja 5.

Jos jollakulla on kyseiset lehdet tallessa, niin pyydetään ottamaan yhteyttä Oulun hiippakuntakansliaan, puh. 0206 100 250.

Paimen-Sanommat

Julkaisija:

Oulun ortodoksisen hiippakunnan seurakunnat / Paimen-Sanommat ry

Päätoimittaja:

Metropoliitta Panteleimon
P. 020 610 0250, fax. 020 610 0251, sähköposti: oulun.hiippakunta@ort.fi

Toimitussihteeri:

Marko Patronen
Nummikatu 30 B 16, 90100 OULU
P. 050 329 5355, fax. 020 610 0251, sähköposti: marko.patronen@ort.fi

Lehden osoitteenmuutokset ja tilaukset:

SEURAKUNTALAISTEN osoitteenmuutokset ja tilaukset omaan seurakuntaan

MUUT osoitteenmuutokset ja tilaukset Oulun ortodoksisen hiippakuntaan, p. 020 610 0250, oulun.hiippakunta@ort.fi

Ilmoitukset ja tilaushinnat:

- ilmoitushinta 0,85 € / pmm
- tilaushinta 12 € / vuosi muille kuin seurakuntien jäsenille
- tilaajamaksut suoraan tilille: 110750-1106102, mukaan maininta "Paimen-Sanommat"

Pankki: Nordea 110750 - 1106102

Paino:

Joutsen Median Painotalo, PL 52, 90101 OULU, p. 08 5370 011

Seuraavan numeron PS 6/09 aineisto toimitussihteerille viimeistään tiistaina 1.12.
marko.patronen@ort.fi

Seuraava numero ilmestyy joulukuussa 2009